

ГЕНДЕРНИЙ ПРОФІЛЬ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

ГЕНДЕРНИЙ ПРОФІЛЬ ХМЕЛЬНИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Матеріал підготовлено в межах проєкту **«Її сила: підтримка жінок України в часи війни та відновлення»**, який втілює Український Жіночий Фонд у партнерстві з громадською організацією «Ла Страда-Україна» за підтримки Бюро з питань демократії, прав людини та праці (DRL) Державного департаменту США

2024

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
Обмеження збору даних для гендерного профілю.....	4
1. СКЛАД ТА ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ	5
2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ.....	11
3. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В БЕЗПЕЦІ.....	15
3.1. Фізична/особиста безпека.....	15
3.2. Особиста безпека щодо насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.....	16
3.3. Громадська безпека.....	22
4. ГЕНДЕРНІ РОЗРИВИ У СФЕРІ ПОСЛУГ.....	24
4.1. Освіта.....	24
4.2. Охорона здоров'я	26
4.3. Соціальний захист.....	29
5. ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ НА РІВНІ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ.....	31
6. ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ.....	36
ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ.....	38

ВСТУП

Гендерний профіль Хмельницької області (далі — гендерний профіль) — це інформаційно-аналітичний документ, метою якого є виявлення відмінностей рівнів участі жінок і чоловіків, реалізації їхніх прав та можливостей у тій чи тій сфері життєдіяльності суспільства, їх доступу до ресурсів (далі — гендерні розриви) для використання під час розроблення та реалізації гендерно чутливих програм розвитку області та формування бюджетних програм.

Гендерний профіль області було сформовано з метою висвітлення особливостей гендерної динаміки, потреб, досвіду та проблем жінок і дівчат в умовах повномасштабного вторгнення. У межах профілю також встановлюється, яким чином уже наявні й посилені відносини влади впливають на досвід людей в умовах конфлікту і як вони долають виклики, пов'язані з надзвичайною гуманітарною ситуацією. Також було запропоновано окремі шляхи покращення зафіксованої ситуації, що в майбутньому може слугувати для розробки плану дій щодо покращення становища жінок і дівчат в умовах повномасштабного вторгнення та в післявоєнний відновлювальний період.

Завдання складання гендерного профілю області — це збір та аналіз гендерно чутливих (з розподілом за ознакою статі та іншими ознаками) демографічних, соціально-економічних і бюджетних даних, які допоможуть у визначенні в стратегічних та інших довгострокових, середньострокових та короткострокових програмних документах пріоритетів розвитку області, що ґрунтуються на підході дотримання прав людини та спрямовані на досягнення Цілей сталого розвитку України на період до 2030 року, визначених Указом Президента України від 30 вересня 2019 року № 722/2019, з дотриманням принципу «нікого не залишити осторонь».

Географія охоплення — територія Хмельницької області.

В умовах повномасштабного вторгнення територія області не перебувала під тимчасовою окупацією і стала місцем тимчасового переміщення значної частини населення центральних, північних, східних та південних регіонів країни. Станом на березень 2024 року кількість офіційно зареєстрованих (облікованих) внутрішньо переміщених осіб (далі — ВПО) в Хмельницькій області, за даними Мінсоцполітики, становить 128 377 осіб, з яких 60,7% (77 904) — жінки.

Методологічною основою формування гендерного профілю Хмельницької області є гендерний підхід і підхід, який базується на дотриманні прав людини, що передбачає виявлення нерівності та забезпечення прав людини шляхом запобігання й заборони всіх форм дискримінації, підвищення обізнаності різних груп населення щодо своїх прав та можливостей вимагати їх дотримання, удосконалення знань і навичок посадових осіб, відповідальних за забезпечення прав людини, у відповідній сфері, а також належного виконання ними визначених для них функцій. При цьому люди визнаються ключовими учасниками процесу власного розвитку, а не пасивними одержувачами товарів і послуг; пріоритет надається найбільш вразливим групам населення, які мають суттєві перешкоди під час реалізації своїх прав.

Правовою основою гендерного профілю є Конституція, Загальна декларація прав людини, Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, ратифікована Законом України від 17 липня 1997 року № 475/97-ВР, закони України «Про забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків», «Про засади запобігання та протидії дискримінації в Україні», «Про місцеве самоврядування в Україні», «Про засади державної регіональної політики», «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України», Методика розроблення, проведення моніторингу та оцінки результативності реалізації регіональних стратегій розвитку та планів заходів з їх реалізації,

затверджена наказом Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України від 31 березня 2016 року № 79 (у редакції наказу від 27 грудня 2018 року № 373), Методичні рекомендації щодо впровадження та застосування гендерно орієнтованого підходу в бюджетному процесі, затверджені наказом Міністерства фінансів України від 2 січня 2019 року № 1, Інструкція щодо інтеграції гендерних підходів під час розроблення нормативно-правових актів, затверджена наказом Міністерства соціальної політики України від 7 лютого 2020 року № 86.

Основними джерелами збору даних були органи публічної влади та установи: Генеральна прокуратура України, Хмельницька обласна військова адміністрація, Хмельницька обласна рада, Головне управління статистики у Хмельницькій області, Головне управління Державної податкової служби у Хмельницькій області, Головне управління національної поліції у Хмельницькій області, Хмельницький обласний центр зайнятості, Департамент освіти та науки Хмельницької обласної державної адміністрації, Департамент соціального захисту населення Хмельницької обласної державної адміністрації, Департамент охорони здоров'я Хмельницької обласної державної адміністрації, Територіальне управління Державної судової адміністрації у Хмельницькій області, Філія Державної установи «Центр пробації» у Хмельницькій області, Регіональний центр з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Хмельницькій області. Якісні дані отримано за підсумками фокус-групи та соціологічного опитування серед представниць Коаліції 1325 Хмельницької області.

Збір даних для гендерного профілю містив такі етапи:

- кабінетний огляд ситуації та проблем, з якими стикаються жінки внаслідок війни, на основі наявних досліджень/аналізів/оглядів, які були проведені національними та міжнародними інституціями/структурами;
- збір та узагальнення інформації щодо проблем і труднощів, з якими стикаються жінки через війну, у доступі до надання послуг у різних сферах для різних груп жінок, які найбільше постраждали від війни;
- збір статистичної та якісної інформації, проведення інтерв'ю з ключовими особами, проведення фокус-груп із представницями (-ками) Коаліції 1325 в області;
- апробація висновків та рекомендацій регіональною Коаліцією 1325 в області.

Обмеження збору даних для гендерного профілю

В умовах воєнного стану та постійного переміщення/міграції населення немає повної актуальної офіційної статистичної інформації щодо кількості населення області та його структурного складу. Особливо проблемним є збір гендерно сегрегованих даних за областю.

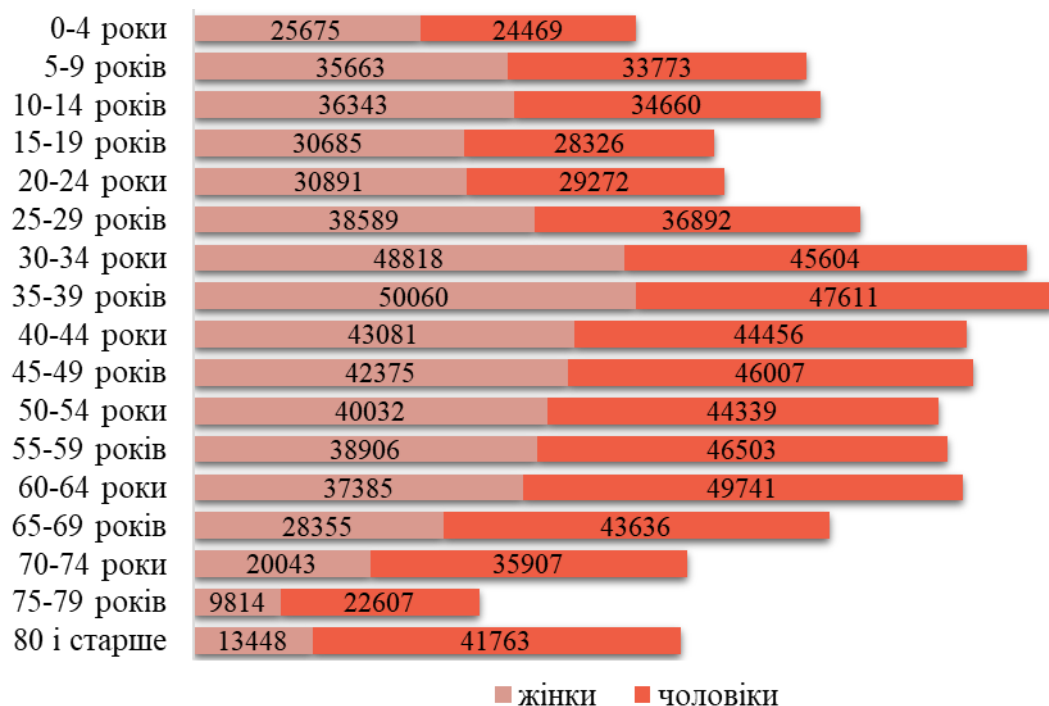
Крім того, з урахуванням дії положень пп. 1 п. 1 Закону України «Про захист інтересів суб'єктів подання звітності та інших документів у період дії воєнного стану або стану війни» фізичні особи, фізичні особи — підприємці, юридичні особи мають право подавати облікові, фінансові, бухгалтерські, розрахункові, аудиторські звіти та будь-які інші документи, подання яких вимагається відповідно до норм чинного законодавства в документальній та/або в електронній формі, протягом трьох місяців після припинення чи скасування воєнного стану або стану війни, тож частина респондентів скористалася цим правом і не подала протягом 2022–2023 років звіти, що унеможливило збір усієї необхідної інформації в повному обсязі, зокрема, Головним управлінням статистики у Хмельницькій області.

1. СКЛАД ТА ХАРАКТЕРИСТИКА НАСЕЛЕННЯ РЕГІОНУ

1.1. Соціально-демографічний склад населення

У зв'язку з повномасштабним вторгненням із лютого 2022 року офіційна статистика щодо чисельності населення не публікується. За даними Держстату, на 1 січня 2022 року загальна чисельність населення становила 41 167 335 осіб.

Рисунок 1.1. Розподіл населення області за статтю і віком, осіб

Таблиця 1.1. Розподіл населення за типом місцевості, статтю та віком

Вік	Міське населення, %		Сільське населення, %	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
0–4 роки	48,6	51,4	49,1	50,9
5–9 років	49,0	51,0	48,3	51,7
10–14 років	48,7	51,3	48,9	51,1
15–19 років	48,4	51,6	47,5	53,5
20–24 роки	49,3	50,7	47,9	52,1
25–29 років	50,7	49,3	46,5	53,5
30–34 роки	50,4	49,4	45,1	54,9
35–39 років	50,1	49,9	45,8	54,2
40–44 роки	52,4	47,6	47,9	52,1
45–49 років	53,1	46,9	50,7	49,3
50–54 роки	54,5	45,5	50,1	49,9
55–59 років	56,9	43,1	51,3	48,7
60–64 роки	58,7	41,3	54,8	45,2
65–69 років	61,3	38,7	59,6	40,4
70–74 роки	63,8	36,2	64,6	35,4
75–79 років	67,6	32,4	71,5	28,5
80 і старше	74,7	25,3	76,1	23,9

Загальне скорочення населення на території України станом на 1 січня 2022 року становило - 421 019 осіб. На 1 січня 2022 року в Хмельницькій області проживало 1 225 666 осіб. З них жінки становили 655 503 особи (53,5%).

Розподіл населення за типом населених пунктів вказує на фактично ідентичне співвідношення кількості чоловіків і жінок у міській та сільській місцевостях: 53,9% жінок і 46,1% чоловіків у міській місцевості та 53% і 47% відповідно в сільській місцевості.

За оцінками МОМ, на 25 вересня 2023 року в Україну повернулися 4,6 млн осіб, що вимушено покинули її територію з початком повномасштабного вторгнення. 40 тис. осіб повернулося в Хмельницьку область.

Середня очікувана тривалість життя населення при народженні в Хмельницькій області на 2021 рік становила: для міського населення — 76,9 року для жінок, 68 років для чоловіків; для сільського населення — 75,7 року для жінок, 65 років для чоловіків. Зазначені показники демонструють демографічне старіння населення, що характерно для всієї країни в цілому, а також розрив у тривалості життя чоловіків і жінок.

У Хмельницькій області за 2021 рік кількість живонароджених становила 8681 особу, померлих — 23 506 осіб, відповідно природне скорочення населення — 14 825 осіб. У січні 2022 року кількість живонароджених становила 582 особи, померлих — 1 937, відповідно природне скорочення населення — 1 355 осіб.

Таблиця 1.2. Смертність населення області за основними причинами смерті (2021 рік)

Хвороби системи кровообігу (I00-I99)	12 921
Новоутворення (C00-D48)	2 367
Зовнішні причини смерті (V01-Y89)	904
Хвороби органів травлення (K00-K92)	709
Хвороби органів дихання (J00-J98)	675
Деякі інфекційні та паразитарні хвороби (A00-B99)	139
Причини смерті, позначені кодами для особливих цілей (U00-U85)	3 052
З них від:	
COVID-19, вірус ідентифікований (U07.1)	3 019
COVID-19, вірус неідентифікований (U07.2)	33
Всього	23 506

Ще до початку повномасштабного вторгнення в Україні був один із найвищих показників материнської смертності в східноєвропейському регіоні.

Динаміка рівня материнської смертності по Україні за 2021–2022 роки скоротилася із 42,5 до 19,3 на 100 тис. народжених живими. Однак таке зниження, імовірно, зумовлене кількістю жінок, що тимчасово покинули територію України у зв'язку з повномасштабним вторгненням.

Основними причинами високих показників материнської смертності в Україні називають: недосконалість системи охорони здоров'я щодо формування репродуктивного здоров'я в підлітків, втрата потенціалу системи планування сім'ї, недостатній рівень доступності для українських жінок послуг з охорони репродуктивного здоров'я, низький рівень організації перинатальної допомоги та її ефективності, відсутність системи моніторингу за виконанням критеріїв якості клінічних протоколів, а також недостатній рівень соціально-економічного забезпечення населення. В умовах повномасштабного вторгнення такі причини також варто доповнити: зниження рівня охорони здоров'я на тимчасово окупованих територіях і

збільшення навантаження на заклади охорони здоров'я (зокрема в областях, де є значна кількість ВПО, як-от Хмельницька область).

Загальна кількість домогосподарств у 2021 та 2022 роках зменшилася із 463,2 тис. до 458,2 тис., де 54% домогосподарств для 2021 року та 54,3% для 2022 року проживали в міській місцевості. Середній розмір домогосподарств по області становив 2,63%. Частка домогосподарств із дітьми до 18 років залишилася за 2021–2022 роки незмінною — 39,9%.

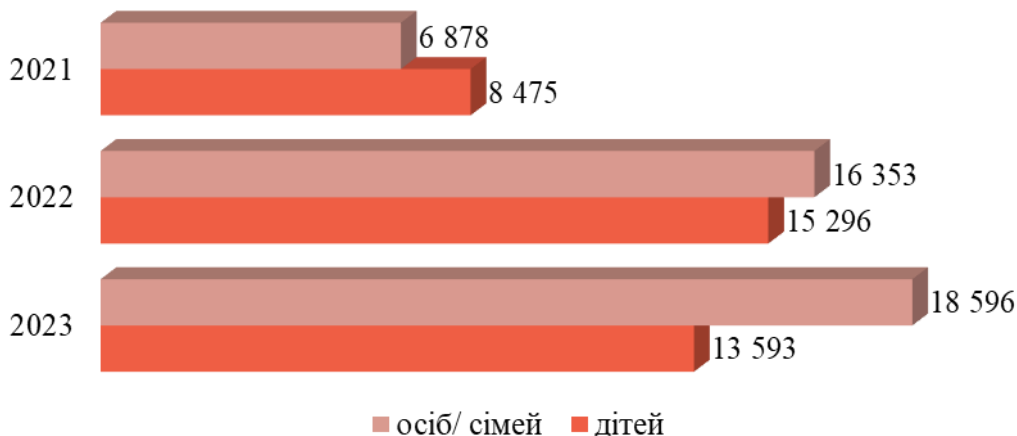
Таблиця 1.3. Розподіл домогосподарств із дітьми за віком дітей¹

Рік	Домогосподарства з дітьми, тис.	З них частка домогосподарств із дітьми (%) віком				
		до 3 років	3–6 років	7–13 років	14–15 років	16–17 років
2021	184,6	31,6	7,5	52,5	13,9	10,8
2022	183,0	7,5	45,5	51,9	6,8	6,2

Протягом 2021–2023 років простежується збільшення кількості багатодітних сімей в області: з 12 346 до 13 718. Переважно таких, де троє-п'ятеро дітей.

Протягом 2021–2023 років в області постійно збільшувалася кількість сімей/осіб та дітей, які перебувають у складних життєвих обставинах та охоплені соціальними послугами, що зумовлено негативними соціальними, економічними та іншими наслідками повномасштабного вторгнення.

Рисунок 1.2. Кількість сімей/ осіб та дітей, які перебувають в складних життєвих обставинах та охоплені соціальними послугами

Фахівці із соціальної роботи надають соціальні послуги особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати. Загальна кількість фахівців із соціальної роботи у 2022 році становила 148 осіб та у 2023 році — 156 осіб. В умовах значного збільшення зазначеної категорії сімей можемо спостерігати досить нерелевантне збільшення відповідних фахівців із соціальної роботи.

На території Хмельниччини функціонують 27 інтернатних установ, з яких — 5 психоневрологічних будинків-інтернатів, 1 дитячий будинок-інтернат, 20 будинків-інтернатів для людей похилого віку та інвалідів, 1 геріатричний пансіонат для ветеранів війни і праці. Така кількість закладів для людей похилого віку ще раз підкреслює проблему старіння населення в регіоні.

¹ Складено за результатами основного (базового) інтерв'ю, проведеного в грудні 2020 року та в грудні 2021 року в домогосподарствах, відібраних для обстеження умов їх життя у 2021 та 2022 роках відповідно.

Таблиця 1.4. Кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб

	2021 рік	2022 рік
Загальна кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, на початок року	1 802	1 799
Кількість дітей, яким надано статус дитини-сироти, дитини, позбавленої батьківського піклування, протягом року	252	318
з них дівчат	119	157
Кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яких знято з обліку протягом року	258	270
з них дівчат	154	141
Кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, яких знято з обліку протягом року у зв'язку з:	258	270
поверненням дитини на виховання до батьків або одного з них	4	13
усиновленням дитини	31	17
досягненням дитиною повноліття	218	232
набуттям дитиною чи наданням їй повної цивільної дієздатності	2	3
смертю дитини	1	2
інші	2	3

Протягом 2021–2022 років збільшилася кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування (які перебувають у медичних, навчальних, виховних закладах та інших навчальних закладах або установах, у яких проживають діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування, під опікою та піклуванням, у прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу, у закладах соціального захисту дітей тощо).

Таблиця 1.5. Кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, які перебувають у соціальних закладах, прийомних сім'ях тощо, осіб

	2021 рік	2022 рік
Загальна кількість дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, на кінець року	1 799	1 847
з них дівчат	771	880
У медичних, навчальних, виховних закладах та інших навчальних закладах або установах, у яких проживають діти-сироти й діти, позбавлені батьківського піклування	143	221
Під опікою, піклуванням	1 303	1 288
У прийомних сім'ях, дитячих будинках сімейного типу	280	263
У закладах соціального захисту дітей	20	12
Навчаються та проживають у професійно-технічних, вищих навчальних закладах	40	41
Відбувають покарання в місцях позбавлення волі, тримаються під вартою	—	—
У розшуку	—	—
Інше	13	22

За даними Мінсоцполітики, на березень 2024 року в Україні обліковуваними є 4 822 148 внутрішньо переміщених осіб, з яких 59,8% — жінки. Зареєстрованих облікованих ВПО в межах області налічується 128 377 осіб, з яких 77 904 (60,7%) — жінки.

Серед ВПО діти до 18 років налічують 35 458 осіб. Щодо вікового розподілу, то найбільше до Хмельниччини тимчасово перемістилися особи віком 31–40 років (22 216 осіб, 17,3%), а найменше — особи від 81 року (2654 особи, 2,1%).

Станом на 1 січня 2022 року, за даними Департаменту соціального захисту населення Хмельницької облдержадміністрації, кількість облікованих на території Хмельницької області осіб, які переміщені з тимчасово окупованої території та районів проведення антитерористичної операції, налічувала 6 581 особа. У 2022 році це число збільшилося до 147 660 осіб, а у 2023 році становило 130 793 особи. Зменшення кількості ВПО в області було пов'язано, зокрема, з поверненням значної частини громадян до своїх місць постійного проживання.

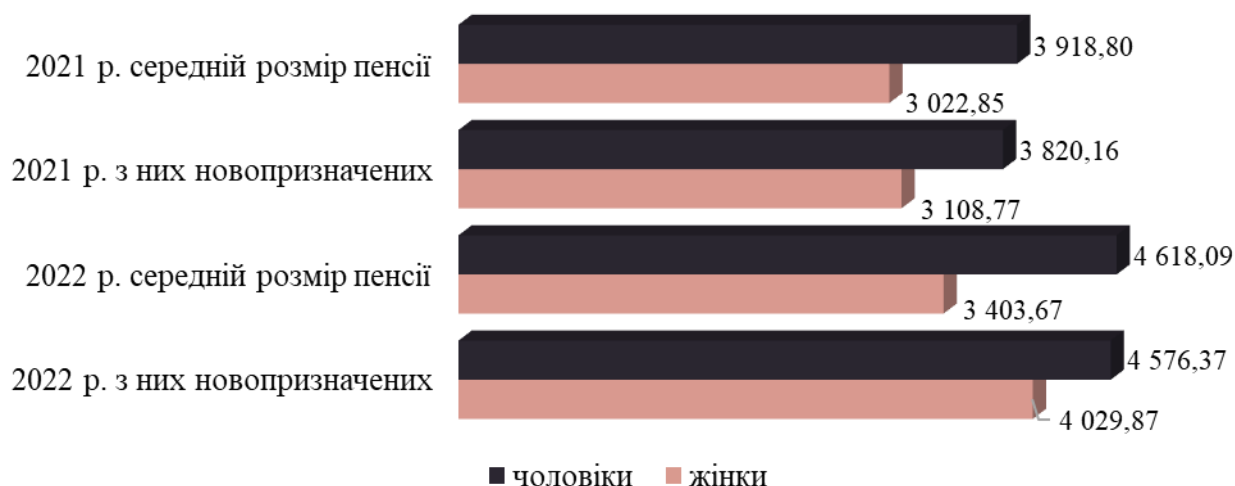
Таблиця 1.6. Кількість зареєстрованих внутрішньо переміщених осіб за категоріями

	2021	2022	2023
Загальна кількість осіб	6 581	147 760	130 793
Сімей	3 707	104 361	93 602
Чоловіків	—	57 081	51 308
Жінок	—	90 679	79 485
Дітей до 18 років	1 476	43 955	36 657
Осіб працездатного віку	2 602	69 805	61 228
Осіб, що потребують працевлаштування	258	3 516	3 073
Осіб з інвалідністю	341	5 332	5 084
Пенсіонерів	1 950	22 154	20 910
Осіб, що отримують соціальну допомогу	—	2 159	1 788
Сімей, що отримують соціальну допомогу	—	2 127	1 760
Багатодітних сімей	—	207	247
Сімей батьків-одиначків	—	25	20

Незважаючи на розподіл дорослого населення за статтю, старіння населення та рівень смертності, протягом 2021–2022 років зменшувалася загальна кількість пенсіонерів усіх категорій, однак сталим залишалася відсоткове співвідношення пенсіонерок і пенсіонерів на рівні 20,8%.

Помітним є гендерний дисбаланс у середньому розмірі призначуваних пенсій за 2021–2022 роки.

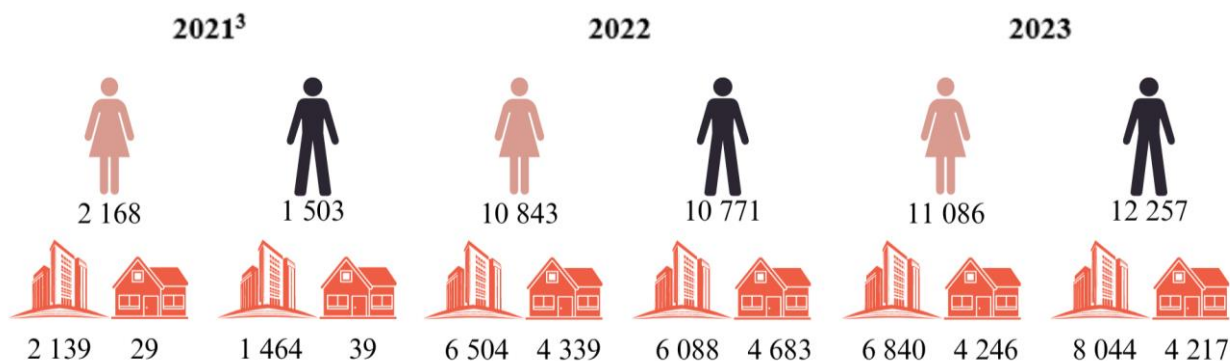
Рисунок 1.3. Середній розмір призначуваних пенсій, за статтю

Також в області збільшувалася кількість одержувачів державної соціальної допомоги особам з інвалідністю віком до 18 років (з 6 379 осіб у 2021 році до 7 034 осіб у 2023 році).

Крім того, по області збільшується кількість осіб з інвалідністю, які отримують державну соціальну допомогу особам, які не мають права на пенсію (7 674 особи у 2021 році, 8 137 осіб у 2023 році).

Інфографіка 1.1. Чисельність осіб з інвалідністю серед одержувачів пенсії або довічного грошового утримання чи державної соціальної допомоги, що виплачуються замість пенсії, за статтю та типом місцевості

За інформацією Хмельницької обласної військової адміністрації, на 1 жовтня 2023 року на обліку в Єдиній інформаційній системі соціальної сфери перебувають 6 113 членів сімей загиблих (померлих) ветеранів війни та 30 128 учасників бойових дій.

За аналітичною інформацією за даними Міністерства у справах ветеранів України, на території Хмельниччини — 2 166 осіб з інвалідністю II групи та 718 осіб з інвалідністю I групи внаслідок війни.

2. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ ОБЛАСТІ

Протягом 2022 та 2023 років в Україні, за даними Global Gender Gap Report, гендерний розрив в оплаті праці становив приблизно 29%. Це означає, що якщо чоловік заробляє 100 грн, то за аналогічну роботу жінка отримає лише 71 грн.

За даними Держстату, на 1 квітня 2021 року жінки становили 42,9% зайнятого населення віком 15–70 років в Україні. Якщо оцінити рівень зайнятості жінок і чоловіків за віком, то в кожній віковій групі працює більший відсоток чоловіків (щодо всіх чоловіків у цій віковій групі), ніж жінок. Найвищий рівень зайнятості в жінок 40–49 років (74,2%) та чоловіків 30–34 років (83,7%).

Облікова кількість штатних працівників у Хмельницькій області у 2021 році становила 107,2 тис. осіб, з яких 55,3% — працівниці (0,5% перебувало у відпустці у зв'язку з вагітністю та пологами). У 2021 році в Хмельницькій області середньомісячна зарплата за видами економічної діяльності була 11 041,38 грн для жінок та 13 839,77 грн для чоловіків. Співвідношення становить 79,8%, тобто на кожних 100 грн, що отримує чоловік, жінка отримує 79,8 грн. За начебто незначної різниці в оплаті праці — 20,2 грн, ця сума в накопиченні суттєво впливає, зокрема, на розмір пенсійного забезпечення, що було продемонстровано вище.

Найбільший розрив у Хмельницькій області у 2021 році був у сфері поштової та кур'єрської діяльності (71%), промисловості (73,1%), сільського, лісового та рибного господарства (74,6%), а найменший — у сфері освіти (98,3%) та інформації і телекомунікацій (99,3%).

Зазначені диспропорції в оплаті праці призводять до укорінення стереотипів щодо типово «жіночих» і «чоловічих» професій. А такі стереотипи, зі свого боку, стають причиною гендерного дисбалансу в оплаті праці.

За відсутності офіційної статистичної інформації за 2022 та 2023 роки варто скористатися окремими маркетинговими дослідженнями. Наприклад, компанія DOU в результаті проведеного дослідження встановила, що у 2023 році жінки в різних ІТ-професіях заробляли на 10–30% менше, ніж чоловіки.

У 2022 році 58% жінок не відчували труднощів із започаткуванням бізнесу, порівняно з 35% у 2021 році. Більш як 50% жінок скористалися сервісом «Дія» для реєстрації бізнесу. Однак поширеними серед підприємців є побоювання щодо постійних фінансових зобов'язань, загрози втрати бізнесу, високого рівня особистого навантаження (фактично 24/7), особистісного емоційного виснаження, відповідальності в разі невдачі бізнесу. Варто зазначити, що 90% опитаних респонденток під час проведення фокус-групи (представниці державного та приватного секторів економіки, органів публічної влади, представниці НГО) також зауважували високий рівень особистого навантаження, що підвищився з початком повномасштабного вторгнення, особливо для тих родин, де чоловіків мобілізували.

За даними UN Women, лише у 2023 році жінки очолили створення понад 10 000 нових компаній.

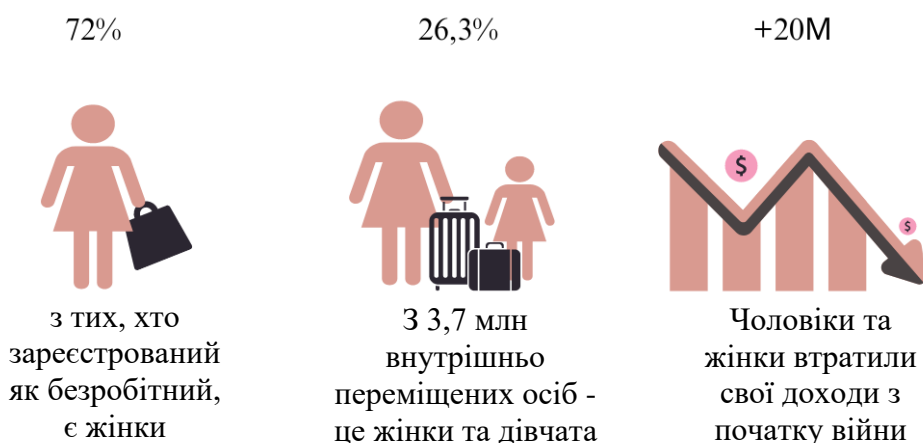
Від початку 2023 року жінки в Україні відкрили понад 154 000 нових ФОПів. Найбільше нових підприємств протягом 2022–2023 років зареєстровано на Хмельниччині.

Кількість основних платників податків фізичних осіб — підприємців, які перебувають на обліку в ГУ ДПС України у Хмельницькій області, протягом 2021–2023 років збільшувалася (з 57 764 осіб до 63 685 осіб).

На жаль, органи податкової служби не мають інформації щодо розподілу зазначених показників за статтю, що, на нашу думку, також не дає змоги належно визначити реальний рівень дисбалансу в економічних показниках між чоловіками і жінками. Крім того, державна статистична інформація переважно оперує показниками у сфері державного сектора, показники приватного бізнесу подекуди приховані або ж не відповідають дійсності, зважаючи на те, що бізнес в Україні ще досі не повністю «вийшов із тіні».

Значний рівень безробіття, зокрема, серед жінок в умовах воєнного стану надалі буде підштовхувати їх до пошуку роботи у сферах із неформальною зайнятістю без офіційного оформлення трудових відносин, без гідної зарплати та за відсутності соціальної захищеності.

Інфографіка 2.1. Економічний стан населення після початку повномасштабного вторгнення

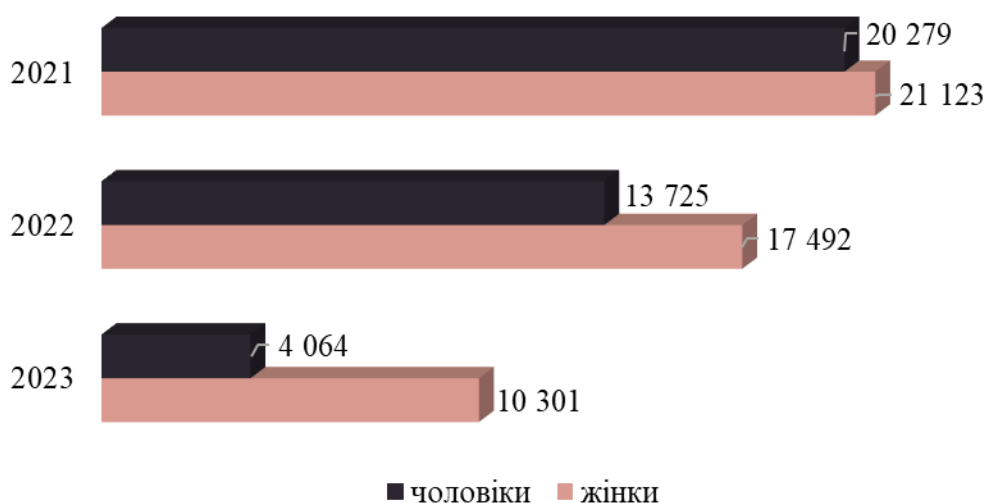
За даними опитування, проведеного в межах спільного дослідження Державної служби зайнятості України, Федерації роботодавців України, Міністерства освіти і науки України, а також Фонду міжнародної солідарності (Solidarity Fund PL) «Ринок праці України 2022–2023 роки», ситуація із зайнятістю жінок на ринку праці не зазнала покращення протягом повномасштабного вторгнення. Так, майже 41% жінок не працевлаштовано порівняно з 26% чоловіків. Натомість частка чоловіків, які працюють віддалено або у звичному режимі, становить 62% порівняно з 51% жінок. Такі показники свідчать про недостатньо високу конкурентоспроможність жінок на ринку праці. Однак у 2022 році, коли відбувся масовий відплив кваліфікованих чоловіків, можна було спостерігати певне збільшення частки жінок у структурі зайнятості на 1%.

Отримані під час зазначеного вище дослідження експертні оцінки щодо особливостей наймання працівників протягом 2022 року засвідчили, що реакцією бізнесу на відчутний дефіцит працівників традиційно «чоловічих» професій стали спроби залучення жінок до роботи за такими професіями. Це зумовлює посилення ролі державного та недержавного секторів в активізації навчання жінок «чоловічих» професій.

Більшість респондентів (і жінки, і чоловіки) Оперативного гендерного аналізу, проведеного «ООН Жінки» та CARE у березні й квітні 2022 року, повідомили, що або вони самі, або члени їхніх родин, або і ті, і ті втратили роботу, а отже, засоби до існування, або зазнали скорочення зарплати/доходів.

За інформацією Хмельницької обласної служби зайнятості, чисельність безробітних, які перебували на обліку, протягом 2021–2023 років хоча й знижується, проте кількість безробітних жінок у відсотковому співвідношенні зростає (51% у 2021 році, 56% у 2022 році, 72% у 2023 році). Така тенденція простежується в цілому за загальними показниками по Україні, за даними НБУ.

Рисунок 2.1. Чисельність безробітних, які перебували на обліку Хмельницької обласної служби зайнятості

Такі показники можуть бути пов'язані з відпливом населення через повномасштабне вторгнення, небажанням чоловіків ставати офіційно на облік, щоб уникнути мобілізації тощо.

Найбільша кількість безробітних жінок — у віці 30–44 роки (8 768 — у 2021 році, 7 421 — у 2022 році, 4 309 — у 2023 році).

Таблиця 2.1. Чисельність безробітних, які перебували на обліку в Хмельницькій обласній службі зайнятості за видами економічної діяльності

За видами економічної діяльності	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	усього	жінок	усього	жінок	усього	жінок
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	8 021	2 160	4 786	1 492	1 635	977
Добувна промисловість і розроблення кар'єрів	188	29	266	63	98	32
Переробна промисловість	5 890	2 678	4 290	2 144	1 786	1 210
Постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря	661	220	614	233	292	140
Водопостачання; каналізація, поводження з відходами	192	54	196	74	89	50
Будівництво	1 379	246	1 375	263	344	136
Оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	5 636	4 080	4 882	3 576	2 124	1 829
Транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	2 050	751	1 934	1 008	963	776
Тимчасове розміщування й організація харчування	953	846	543	493	260	250
Інформація та телекомунікації	323	173	295	189	115	84
Фінансова та страхова діяльність	516	423	521	449	241	217
Операції з нерухомим майном	314	147	253	138	97	70
Професійна, наукова та технічна діяльність	434	249	393	258	179	140

За видами економічної діяльності	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	усього	жінок	усього	жінок	усього	жінок
Діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування	819	353	724	355	303	172
Державне управління й оборона; обов'язкове соціальне страхування	7 022	3 639	4 586	2 709	2 506	1 413
Освіта	986	719	933	717	555	468
Охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	1 880	1 596	1 351	1 145	687	611
Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок	144	91	103	65	55	45
Надання інших видів послуг	240	190	192	154	103	85
Діяльність домашніх господарств	1	1	1	1	0	0

Відповідно до зменшення кількості безробітних зменшується чисельність осіб, які проходили професійну підготовку, перепідготовку та підвищення кваліфікації. Так, за 2021 рік таку підготовку пройшли 3 152 особи, з них 1 042 жінки; за 2022 рік — 2 173 особи, з них 826 жінок; за 2023 рік — 1 153 особи, з них 746 жінок. Серед них ВПО за показниками становлять: 2021 рік — 4 особи, з них 2 жінки; 2022 рік — 40 осіб, з них 31 жінка; 2023 рік — 73 особи, з них 51 жінка.

Зменшення чисельності безробітних у межах області може бути зумовлене як заповненням робочих місць у зв'язку зі значною кількістю ВПО, так і з впливом населення з території області та країни через повномасштабне вторгнення.

Зважаючи на кількість населення, що релоковане в межах України або ж виїхало за її межі, на сьогодні бізнес стикається з проблемою нестачі кадрів. За даними агрегатора з пошуку роботи Work.ua, останнім часом кількість активних шукачів роботи в Україні поступово скорочується. При цьому кількість нових вакансій зростає. Бізнес, який пристосувався до умов війни й нарощує обсяги виробництва, починає створювати більше робочих місць. Однак через скорочення кількості шукачів роботи ці місця складніше заповнювати. За даними Work.ua, кількість вакансій у Хмельницькій області змінилася на 61%, порівняно з показниками до початку повномасштабного вторгнення.

На 9 квітня 2023 року до Реєстру пошкодженого та знищеного майна внаслідок повномасштабного вторгнення РФ на територію України внесено інформацію щодо 36 162 постраждалих об'єктів: 27 502 будівлі, 8 294 приміщення та 366 споруд.

За даними Хмельницької ОВА, на території Хмельницької області з 24 лютого 2022 року до кінця 2023 року пошкоджено 267 об'єктів інфраструктури:

- критична інфраструктура — 2 об'єкти;
- виробнича інфраструктура — 69 будівель приватної форми власності;
- соціальна інфраструктура — 99 закладів освіти, 35 закладів культури, 26 — охорони здоров'я, 1 — спорту, 13 — адміністративних будівель, 1 — ЦНАП, інше — 21 об'єкт.

На 23 січня 2024 року відповідно до Реєстру пошкодженого та знищеного майна кількість заяв про надання компенсації за пошкоджені або знищені об'єкти нерухомого майна становить 1 109 заяв, з яких приватних будинків — 844, квартир — 258 та житлових приміщень — 7.

3. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ В БЕЗПЕЦІ

3.1. Фізична/особиста безпека

З початком повномасштабного вторгнення у 2022 році на мапі України не існує безпечних міст та регіонів. Для Хмельницької області викликом стало спочатку забезпечити можливість приймання великої кількості тимчасово переміщених осіб, згодом — дати належний рівень безпеки як на побутовому рівні, так і в умовах робочого часу, навчання, економічної діяльності тощо.

Розпорядженням Хмельницької ОВА від 21 березня 2023 року № 131/2023-р «Про затвердження обласного плану дій з виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» визначено стратегічною ціллю 4 «забезпечення захисту від насильства за ознакою статі, сексуального насильства (в умовах збройного конфлікту та в мирний час)». Відповідно оперативними цілями стали:

«4.2. Формування системи міжвідомчого виявлення та реагування, яка створює умови для отримання комплексного, своєчасного захисту та доступу до правосуддя осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, у мирний час;

4.3. Забезпечення комплексної допомоги особам, які постраждали від насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, з урахуванням специфічних потреб постраждалих в умовах збройного конфлікту та в мирний час».

На території Хмельницької області розташовано 2992 об'єкти фонду захисних споруд цивільного захисту: 123 сховища, 736 протирадіаційних укриттів, 1 споруда подвійного призначення з властивостями протирадіаційних укриттів та 2132 найпростіших укриття. 2129 укриттів розташовано в містах та 863 укриття — у селах Хмельницької області.

Лише 283 укриття (12% від загальної чисельності) облаштовано засобами, що забезпечують доступ маломобільних груп населення, зокрема осіб з інвалідністю.

Для забезпечення оповіщення населення в Хмельницькій області функціонує регіональна система централізованого оповіщення та зв'язку, яка вдосконалена програмно-апаратним комплексом АРМ «Регіон», що робить можливим перехоплення місцевих телевізійних каналів та FM-станцій.

У районних військових адміністраціях і територіальних громадах Хмельницької області функціонують місцеві системи оповіщення, у яких встановлено: 342 сирени (153 ручного та 189 автоматичного запуску), 38 пристроїв автодозвону, 484 акустичних системи, 650 вуличних гучномовців, 1939 FM-приймачів та 16 пристроїв оповіщення БО-FM, розміщених у громадських закладах, де немає дротового радіо.

Також для оперативного оповіщення та інформування населення області ІТ-компанія Stfalcon спільно з фахівцями обласної військової адміністрації розробила та протестувала мобільний застосунок «Повітряна тривога», який на 1 січня 2024 року встановлено в 986 575 мешканців області. Завдяки зазначеним заходам забезпечується 100%-ве покриття площі населених пунктів Хмельницької області та оповіщення населення.

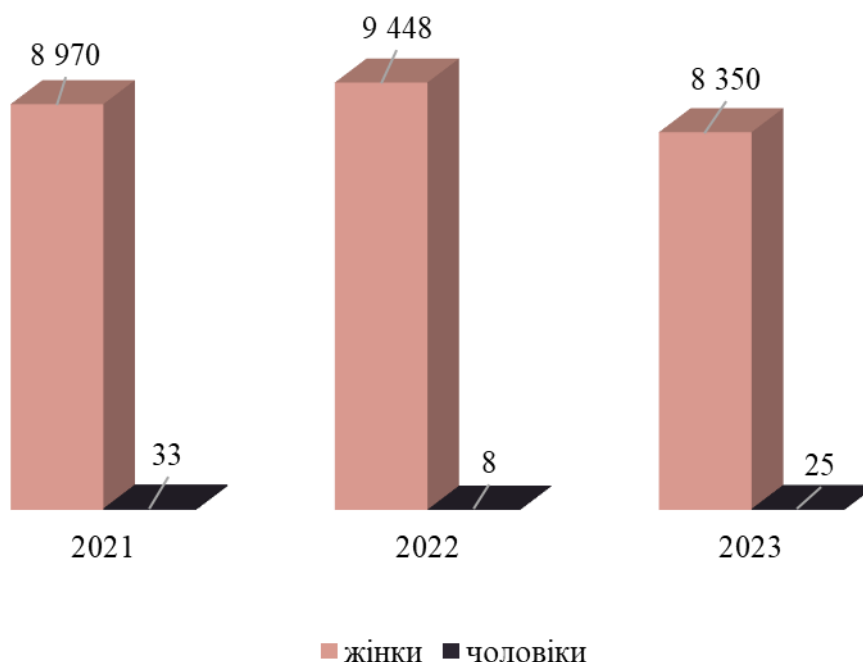
У Хмельницькій ОВА немає інформації щодо кількості населених пунктів, у яких застосовано підходи аудиту безпеки територій.

3.2. Особиста безпека щодо насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом

Протягом 2021–2023 років кількість правопорушень, пов'язаних із насильством за ознакою статі, сексуальним та домашнім насильством, збільшується. Очевидним є те, що на цю тенденцію впливає також повномасштабне вторгнення РФ на територію України.

За інформацією Головного управління Національної поліції у Хмельницькій області, кількість зареєстрованих звернень про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі, торгівлю людьми протягом запитаного періоду була такою: 2021 рік — 9 003 звернення; 2022 рік — 9 456 звернень; 2023 рік — 8 375 звернень.

Рисунок 3.1. Кількість заявників про вчинення домашнього насильства за ознакою статі, торгівлі людьми, за статтю

Досить помітним є зростання кількості зареєстрованих звернень про факти жорстокого поводження з дитиною, зокрема домашнього насильства: 2021 рік — 12 звернень; 2022 рік — 29 звернень; 2023 рік — 305 звернень.

Кількість звернень на телефони довіри, гарячі лінії (зокрема й анонімні) щодо вчинення домашнього насильства: 2021 рік — 9 003; 2022 рік — 9 456; 2023 рік — 8 345.

Позитивною динамікою характеризується кількість винесених органами Національної поліції термінових заборонних приписів стосовно кривдника, що свідчить про дієвість запроваджених профільним законодавством механізмів запобігання та протидії домашньому насильству (500 у 2021 році, 440 у 2022 році, 2 541 у 2023 році).

За інформацією Регіонального центру з надання безоплатної вторинної правової допомоги у Хмельницькій області, кількість осіб, які зверталися для консультування щодо запобігання та протидії домашньому насильству, протягом запитаного періоду збільшується.

Таблиця 3.1. Кількість осіб, які зверталися для консультування щодо запобігання та протидії домашньому насильству

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Усього	89	116	212
Чоловіки	13	18	25
Жінки	76	98	187
Мешканці міст	60	57	141
Мешканці сіл	29	59	71

Також у 2023 році зросла кількість осіб, які зверталися для консультування щодо запобігання та протидії сексуальному та іншому гендерно зумовленому насильству (1 особа у 2021 році, 5 осіб у 2023 році, усі суб'єкти звернення — жінки).

Таблиця 3.2. Кількість осіб, постраждалих від домашнього насильства, які зверталися щодо надання юридичних послуг

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Усього	46	51	129
Чоловіки	2	6	13
Жінки	44	45	116
Мешканці міст	38	29	105
Мешканці сіл	8	22	24

До місцевих центрів із надання безоплатної вторинної правової допомоги у Хмельницькій області не надходило запитів на консультування й надання юридичної допомоги щодо запобігання та протидії катуванням чи сексуальному насильству під час воєнних дій, а також не зверталися постраждалі від катування чи сексуального насильства під час воєнних дій.

Безоплатна правнича допомога особам, які постраждали від домашнього насильства або насильства за ознакою статі, надається бюро правової допомоги місцевих центрів із надання безоплатної вторинної правової допомоги (мапа точок доступу до безоплатної правничої допомоги).

За інформацією Генеральної прокуратури України, загальна кількість розпочатих кримінальних проваджень, пов'язаних із домашнім насильством, в Україні становить: у 2021 році — 5 492, зокрема за статтею 126-1 КК України² — 3 334; у 2022 році — 3 942, зокрема за статтею 126-1 КК України — 2 080; у 2023 році — 8 349, зокрема за статтею 126-1 КК України — 3 622.

Показники в Хмельницькій області такі: у 2021 році — 272, зокрема за статтею 126-1 КК України³ — 111; у 2022 році — 211, зокрема за статтею 126-1 КК України — 74; у 2023 році — 418, зокрема за статтею 126-1 КК України — 117.

Статистика демонструє певний спад у кількості розпочатих проваджень у 2022 році, що, очевидно, пов'язано з виїздом значної кількості жінок та дітей із місць постійного проживання в інші регіони або ж інші країни, а також із максимальною латентністю таких злочинів, коли за умов початку повномасштабного вторгнення й складних психологічних, економічних, безпекових обставин жінки (діти) подекуди не зважали на вчинені щодо них правопорушення, пов'язані з домашнім насильством, зосередившись на виживанні.

² Стаття 126-1 КК України «Домашнє насильство».

³ Стаття 126-1 КК України «Домашнє насильство».

Таблиця 3.3. Потерпілі особи від кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством (у Хмельницькій області)

Категорія осіб	2021 рік		2022 рік		2023 рік	
	від кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством	За ст. 126-1 КК України	від кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством	За ст. 126-1 КК України	від кримінальних правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством	За ст. 126-1 КК України
Усього	228	64	193	56	335	86
Жінки	175	61	148	50	290	77
Неповнолітні	9	3	6	0	9	0
Малолітні (до 14 років)	21	0	3	0	5	0

У гендерному розподілі встановлених осіб, які вчинили злочини, пов'язані з домашнім насильством, у Хмельницькій області переважають чоловіки. Протягом 2021–2023 років є відчутною динаміка збільшення встановлення таких осіб (2021 рік — 196 осіб, 2022 рік — 180 осіб, 2023 рік — 278 осіб). У середньому 93% встановлених осіб — чоловіки.

Важливо зазначити, що така тенденція щодо кількості вчинюваних епізодів правопорушень, пов'язаних із домашнім насильством, буде лише збільшуватися, зважаючи на продовження повномасштабного вторгнення, погіршення криміногенної ситуації в країні та регіоні, поступове повернення військовослужбовців до цивільного життя.

За інформацією, наданою Територіальним управлінням Державної судової адміністрації України в Хмельницькій області, протягом 2021–2023 років розгляд справ щодо домашнього насильства, сексуального насильства та пов'язаних злочинів мав різну динаміку: кількість проваджень, що перебували на розгляді за статтями 126-1 та 390-1 КК України збільшувалася, однак зменшувалася кількість справ за статтями 152 та 153 КК України. Такі показники можуть свідчити про подальше посилення латентності цих злочинів на тлі повномасштабного вторгнення. Причому збільшення кількості проваджень за невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників може бути пов'язано, зокрема, зі збільшенням кількості застосування таких заходів до кривдників поліцією, що простежується у відповідних показниках, наданих Головним управлінням поліції у Хмельницькій області.

Таблиця 3.4. Розгляд матеріалів кримінальних проваджень у справах про домашнє насильство, сексуальне насильство та інші пов'язані злочини судами першої інстанції Хмельницької області

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Стаття 126-1 КК України «Домашнє насильство»			
Кількість проваджень, що перебували на розгляді	62	59	70
Кількість осіб, провадження щодо яких перебували в суді	62	59	71
Кількість розглянутих проваджень	51	43	48
Кількість осіб у справах із закінченими провадженнями	48	42	48
Стаття 152 КК України «Зґвалтування»			
Кількість проваджень, що перебували на розгляді	18	11	8
Кількість осіб, провадження щодо яких перебували в суді	20	12	9
Кількість розглянутих проваджень	13	8	3
Кількість осіб у справах із закінченими провадженнями	14	7	4

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Стаття 153 КК України «Сексуальне насильство»			
Кількість проваджень, що перебували на розгляді	4	3	4
Кількість осіб, провадження щодо яких перебували в суді	4	3	4
Кількість розглянутих проваджень	2	1	3
Кількість осіб у справах із закінченими провадженнями	2	1	3
Стаття 390-1 КК України «Невиконання обмежувальних заходів, обмежувальних приписів або непроходження програми для кривдників»			
Кількість проваджень, що перебували на розгляді	8	9	23
Кількість осіб, провадження щодо яких перебували в суді	8	9	23
Кількість розглянутих проваджень	5	6	18
Кількість осіб у справах із закінченими провадженнями	5	5	20

За інформацією Хмельницької ОВА, на 1 січня 2024 року для захисту осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом, на території області функціонують: 3 притулки, 3 денних кризових центри, 7 кризових кімнат, 7 консультативних служб, 1 кабінет корекційно-реабілітаційних послуг, 3 телефони гарячої лінії, 53 мобільних бригади при територіальних громадах, 5 мобільних бригад, створених за підтримки Молодіжного благодійного фонду «Ініціатива» в співпраці та за фінансової підтримки Фонду ООН у галузі народонаселення (UNFPA), 9 мобільних бригад медико-психологічної допомоги за підтримки Товариства Червоного Хреста. Відповідно кількість таких закладів і служб збільшувалася протягом 2021–2023 років (із 61 до 91).

Однак протягом 2022–2023 років в області зменшилася кількість сімей, охоплених роботою мобільних бригад (з 2366 до 1118), що може свідчити або про малу ефективність такого виду роботи, або про відсутність фінансування на її реалізацію.

Таблиця 3.5. Інформація Департаменту соціального захисту населення Хмельницької обласної державної адміністрації про здійснення заходів щодо запобігання та протидії насильству

Роки	Кількість звернень щодо насильства в сім'ї, які надійшли протягом звітного періоду	з них надійшли від			Кількість осіб, які перебувають на обліку з приводу вчинення насильства в сім'ї	з них					Кількість сімей, занесених до Банку даних сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах (з приводу насильства в сім'ї)	З них кількість сімей, охоплених соціальним супроводом протягом звітного періоду	Кількість осіб, охоплених соціальними послугами (з приводу насильства в сім'ї)	Кількість сімей, направлених до центру соціально-психологічної допомоги	Кількість дітей, які перебувають на обліку з приводу насильства чи жорстокого поводження з ними	Кількість здійснених заходів з приводу захисту прав дитини від насильства в сім'ї
		дітей	жінок	чоловіків		в Управлінні превентивної діяльності ГУНП		у ювенальній превенції поліції								
						жінок	чоловіків	дітей	жінок	чоловіків						
2021	9 003	2	8 888	113	2 381	147	2 233	1	0	1	936	75	751	17	59	304
2022	9 456	61	9 121	274	2 588	221	2 363	4	0	4	496	116	496	32	44	512
2023	8 375	313	6 423	1639	3 471	392	3 071	8	1	7	1 756	264	18 848	82	85	1 033

Моніторинг системності, дієвості та функціональності спеціалізованих служб підтримки осіб, що постраждали від гендерно зумовленого насильства, які діють у Хмельницькій області станом на 5 січня 2024 року, проведений Головою правління ГО «Тепло рідних сердець» за підтримки Коаліції 1325 у Хмельницькій області Лесею Стебло, виявив суттєву невідповідність задекларованого органами публічної влади та реального стану щодо функціонування притулків та інших спеціалізованих служб для осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом.

На сьогодні на території Хмельницької області функціонують фактично тільки дві кризових кімнати. Не використовуються за призначенням притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, зазначені в листі Хмельницької ОДА (Волочиський та Красилівський притулки для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі). Також зазначимо, що притулок для осіб, які постраждали від домашнього насильства та/або насильства за ознакою статі, що функціонує в Хмельницькій територіальній громаді, перебуває в стані ремонту, а це унеможлиблює надання прихистку для основних цільових бенефіціарів.

За даними Хмельницької ОВА, обласний план дій з виконання резолюції Ради безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека» на період до 2025 року в Хмельницькій області, затверджений розпорядженням начальника обласної військової адміністрації від 21 березня 2023 року № 131/2023-р., не фінансується.

Однією зі складних категорій справ в Україні у зв'язку з повномасштабним вторгненням є справи щодо вчиненого сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом (СНПК). Наразі в Офісі Генерального прокурора розроблено методичку розслідування злочинів СНПК.

За інформацією Генеральної прокуратури України, удосконалено систему спеціалізації прокурорів, передусім у кримінальних провадженнях щодо злочинів, пов'язаних із сексуальним насильством, вчинених в умовах збройного конфлікту. Роботу спеціалізованого управління організовано відповідно до Стратегічного плану реалізації повноважень прокуратури у сфері кримінального переслідування за сексуальне насильство, пов'язане з конфліктом, затвердженого Генеральним прокурором 26 червня 2023 року.

На території Хмельницької області злочинів СНПК не виявляли. Однак потерпілі особи за такими злочинами можуть перебувати по всій країні, зокрема й у межах області, а також за кордоном. За отриманою інформацією, робота з такими потерпілими ведеться лише на рівні НГО.

3.3. Громадська безпека

За інформацією Головного управління національної поліції в Хмельницькій області, частка населених пунктів, у яких є поліцейська дільниця, упродовж запитованого періоду збільшується (2021, 2022 роки — 234 (132 в сільській місцевості); 2023 рік — 240 (133 в сільській місцевості)).

На території Хмельницької області виконувала свої обов'язки така кількість працівників поліції: 2021 рік — 2 617 (33% жінки); 2022 рік — 2 638 (36% жінки); 2023 рік — 2 573 (35% жінки).

Неспівмірність у гендерному розподілі працівників Нацполіції зумовлює також неспівмірність за гендерною ознакою щодо керівників підрозділів. Так, протягом досліджуваних років вона залишається незмінною: 66 підрозділів, де 2 — очолюють жінки.

Опитування, проведені в межах фокус-групи, дають підстави стверджувати про наявність ускладнень для працівниць Нацполіції щодо виїзду за межі регіону та держави задля безпеки їхніх дітей, а також для відпочинку, що може негативно впливати на безпеку дитини у випадку, коли поліцейська виховує її самостійно.

За даними Головного управління Нацполіції у Хмельницькій області, протягом 2023 року кількість фахівців серед суб'єктів, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі, що пройшли спеціалізоване навчання, збільшилася вдвічі, порівняно з 2021 та 2022 роками (з 9 до 18 осіб). Попри це кількість жінок-фахівчинь, що пройшли таке навчання, не збільшилася.

За інформацією Хмельницької ОВА, кількість фахівців серед суб'єктів, діяльність яких спрямована на запобігання та протидію домашньому насильству та/або насильству за ознакою статі, що пройшли спеціалізоване навчання, була такою: у 2021 році — 66 осіб; у 2022 році — 93 особи; у 2023 році — 181 особа.

Зі свого боку Департамент соціального захисту населення організував навчання для фахівців, які надають послуги особам, постраждалим від домашнього насильства, у такій кількості: у 2021 році — 66 фахівців (4 чоловіки, 62 жінки); у 2022 році — 30 фахівців (4 чоловіки, 26 жінок); у 2023 році — 40 фахівців (1 чоловік, 29 жінок). Навчання для фахівців, які надають послуги особам, постраждалим від домашнього насильства, також проводять Обласний центр соціальних служб і Центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування, державних підприємств, установ і організацій.

Важливо відзначити роль профілактичної роботи з погляду громадської безпеки, що її можуть проводити різні суб'єкти, наділені відповідними повноваженнями. Так, за інформацією Філії державної установи «Центр пробації» у Хмельницькій області, упродовж 2021–2023 років у межах соціально-виховної роботи уповноважені органи з питань пробації Хмельницької області провели заходи із суб'єктами пробації щодо запобігання та протидії гендерно зумовленому насильству та домашньому насильству зі 101 особою, з них — 92 чоловіки та 9 жінок (33 особи в містах, 68 осіб у селах).

Протягом 2021–2023 років постійно збільшувалася кількість осіб, які перебувають на профілактичному обліку органів Національної поліції у зв'язку з вчиненням домашнього насильства (зокрема й неповнолітніх): 2021 рік — 2381 (1 неповнолітня особа); 2022 рік — 2 588 (4 неповнолітні особи); 2023 рік — 3 471 (8 неповнолітніх осіб).

Також збільшувалася кількість кривдників, з якими було проведено роботу відповідно до Закону України «Про запобігання та протидію домашньому насильству»: 2021 рік — 2387 осіб (94% чоловіки); 2022 рік — 2 588 осіб (91% чоловіки); 2023 рік — 3 469 осіб (89% чоловіки).

4. ГЕНДЕРНІ АСПЕКТИ У СФЕРІ ПОСЛУГ

4.1. Освіта

Протягом 2021–2023 років у Хмельницькій області зменшувалася кількість закладів освіти, переважно сільської місцевості (2021 рік — 940 закладів освіти; 2022 рік — 900 закладів освіти; 2023 рік — 836 закладів освіти).

Залежно від типу закладу освіти змінюється кількість жінок, як працівниць закладів освіти, так і їх керівників. Найбільша кількість жінок-керівниць у закладах дошкільної освіти, найменша — у закладах вищої освіти.

Така тенденція є типовою для фемінізованої сфери освіти, де переважна більшість персоналу — жінки. Водночас очолюють заклади вищої освіти здебільшого чоловіки. Це пояснюється не лише умовною «престижністю посад», а й рівнем зарплати та стереотипними уявленнями про таку кар'єру.

Таблиця 4.1. Кількість працівників закладів освіти за статтю, осіб

	2021 рік			2022 рік			2023 рік		
	усього	жінки	чоловіки	усього	жінки	чоловіки	усього	жінки	чоловіки
Усього працівників	37 870	30 864	7 006	36 597	29 883	6 714	34 754	28 898	5 856
в тому числі									
Дошкільна освіта	10 646	9 629	1 017	10 106	9 159	947	9 420	8 543	877
Загальна середня освіта	25 157	19 888	5 269	24 490	19 441	5 049	23 386	19 119	4 267
Позашкільна освіта (без спортивних)	895	643	252	861	620	241	826	595	231
Професійно-технічна освіта	1 172	704	468	1 140	663	477	1 122	641	481

За інформацією Департаменту освіти та науки Хмельницької обласної державної адміністрації, різниці в нарахуванні зарплати жінкам і чоловікам, які працюють у сфері освіти, немає. Частка чоловіків серед педагогічних працівників (із загальної кількості педагогічних працівників) поступово збільшується щодо осіб віком до 30 років (25% у 2021–2022 навчальному році; 28,5% у 2023–2024 навчальному році) та понад 60 років (24,3% у 2021–2022 навчальному році; 25% у 2023–2024 навчальному році). Однак треба констатувати, що сфера освіти, особливо дошкільної та шкільної, усе ще залишається помітно фемінізованою.

Досить показовою є кількість керівників і керівниць закладів освіти всіх рівнів в області, де жінки становили 79% протягом 2021–2023 років, але якщо в дошкільній освіті жінок-директорок 99% від загальної кількості, то в закладах вищої освіти ця цифра протилежна в бік чоловіків (92%).

Скорочення чисельності закладів освіти призводить до зменшення кількості вчителів, серед яких переважають жінки. За результатами проведеної фокус-групи та опитувань

встановлено, що непоодинокими є випадки, коли жінки віком 40–50 років, колишні вчителі закладів освіти, мають значні складнощі з подальшим працевлаштуванням.

З приводу інклюзивних показників, то станом на 1 січня 2024 року в закладах загальної середньої освіти області облаштовано: у місті пандусів — 62%, санітарно-гігієнічних приміщень — 11%; у селі пандусів — 63%, санітарно-гігієнічних приміщень — 12%.

В умовах повномасштабного вторгнення очевидною є потреба забезпечення закладів освіти облаштованими укриттями. Протягом 2021 року кількість закладів з облаштовуваними укриттями збільшувалася (2022 рік — 946, 2023 рік — 998). Зауважимо, що показників за 2021 рік немає, що означає ігнорування питання особистої безпеки здобувачів освіти та працівників закладів освіти до початку повномасштабного вторгнення, незважаючи на те, що російська федерація провадить війну проти України з 2014 року, а також на інші підстави небезпеки, що можуть потребувати перебування в укриттях учасників освітнього процесу.

Інфографіка 4.1. Кількість укриттів у закладах освіти за типом населеного пункту

Таблиця 4.2. Кількість закладів освіти з облаштованими укриттями за типом закладу освіти, одиниць

Дошкільна освіта		Загальна середня освіта		Позашкільна освіта		Професійна (професійно-технічна) освіта		Фахова передвища/вища освіта		Післядипломна освіта	
2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
456	492	490	509	61	59	23	23	31	31	2	2

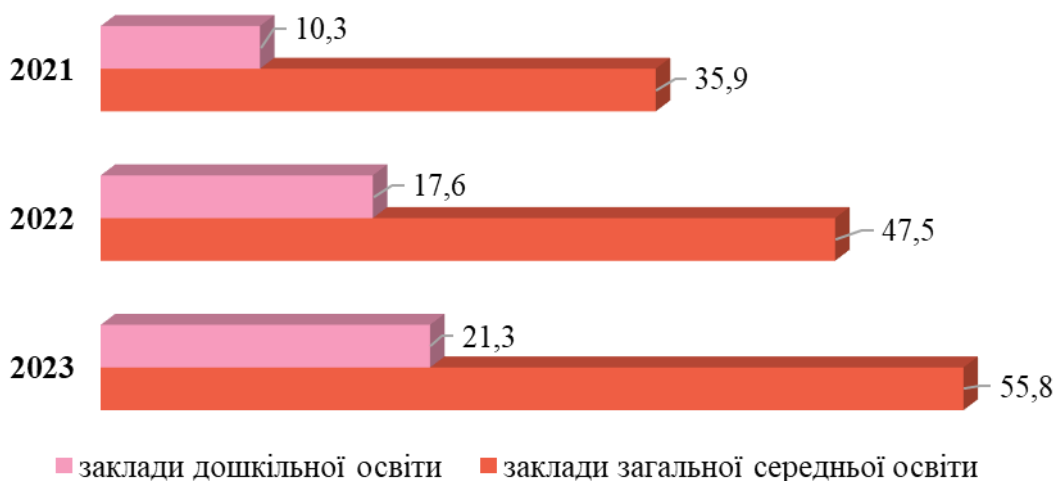
Усього на території області за час повномасштабного вторгнення було зруйновано або пошкоджено 99 закладів освіти.

Таблиця 4.3. Кількість зруйнованих/пошкоджених закладів освіти, одиниць

Дошкільна освіта		Загальна середня освіта		Позашкільна освіта		Професійна (професійно-технічна) освіта		Фахова передвища/вища освіта		Післядипломна освіта	
2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
3	27	4	52	0	4	0	9	0	0	0	0

Частка закладів освіти, у яких організовано інклюзивне навчання, змінюється залежно від типу закладу.

Рисунок 4.1. Частка закладів освіти, в яких організовано інклюзивне навчання, %

Протягом 2021–2023 років відбувалося зменшення частки дітей з інвалідністю шкільного віку, які не відвідують закладів загальної середньої освіти (2021 рік — 2,1; 2022 рік — 2,5; 2023 рік — 1,93).

Протягом запитуваного періоду збільшувалася кількість учнів з особливими освітніми потребами.

Таблиця 4.4. Кількість учнів з особливими освітніми потребами, осіб

Кількість учнів з особливими потребами	Усього	в тому числі		навчаються			проживають	
		дівчат	хлопців	індивідуально	дистанційно	в інклюзивних класах	у місті	у селі
2021/2022 н. р.	1 627	530	1 097	506	0	1 095	1 155	472
2022/2023 н. р.	1 813	590	1 223	469	112	1 297	1 278	535
2023/2024 н. р.	2 120	654	1 466	486	11	1 603	1 527	593

За час повномасштабного вторгнення в область релоковано: Маріупольський будівельний фаховий коледж, Бахмутський фаховий коледж культури і мистецтв імені І. Карабиця, Херсонський національний технічний університет, Харківський національний університет внутрішніх справ.

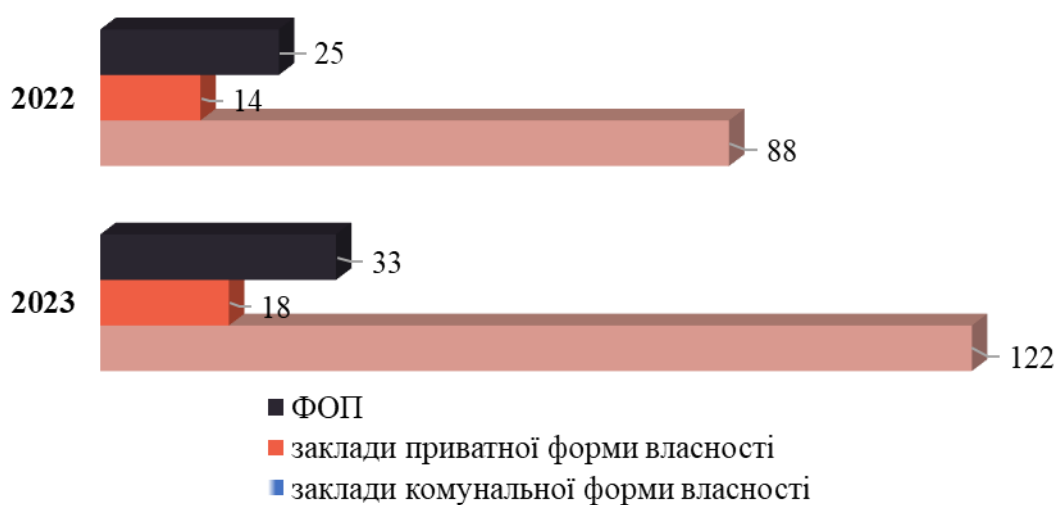
4.2. Охорона здоров'я

Право на здоров'я нерозривно пов'язане з показниками недискримінації та рівності. Для виявлення найбільш уразливих груп і різноманітних потреб необхідне функціонування національних систем медико-санітарної інформації та наявність дезагрегованих даних.

Зобов'язання із забезпечення недискримінації потребують дотримання певних стандартів у галузі охорони здоров'я та їх застосування стосовно таких груп населення, як жінки, діти або люди з інвалідністю.

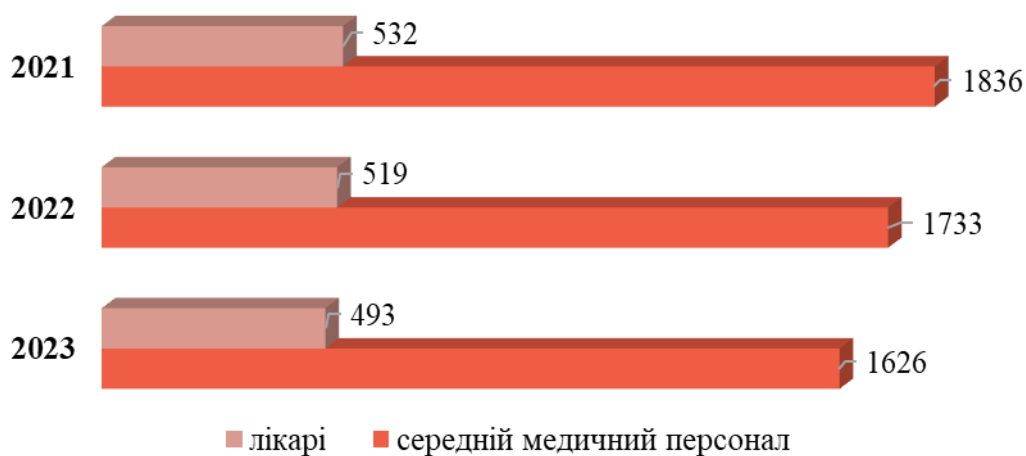
Протягом 2022–2023 років у межах області збільшувалася кількість закладів, які мають укладені договори про медичне обслуговування населення.

Рисунок 4.2. Кількість закладів, які мають укладені договори про медичне обслуговування населення

Помітною є тенденція щодо зменшення кількості медичних працівників у закладах охорони здоров'я в сільській місцевості, що може бути пов'язано як з повномасштабним вторгненням, так і системним зменшенням кількості сільського населення.

Рисунок 4.3. Кількість медичних працівників в закладах охорони здоров'я, які працюють в сільській місцевості

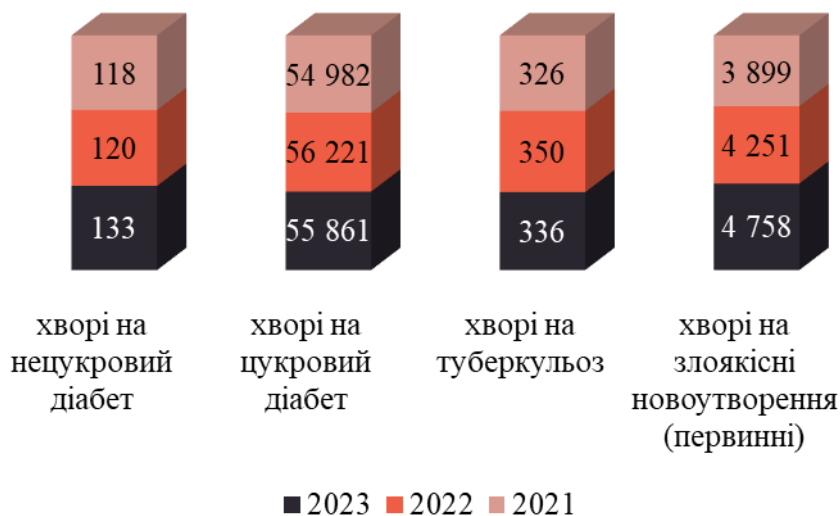
На жаль, органи публічної влади у сфері охорони здоров'я не ведуть обліку кількості медичного персоналу за ознакою статі.

Щодо інклюзивності закладів охорони здоров'я, за оперативними даними, на січень 2024 року всього в закладах охорони здоров'я області облаштовано пандусами 851 приміщення з 1 018, де надається медична допомога населенню: з них відповідно до державних будівельних норм (ДБН) — 665; не відповідають ДБН — 186; мають безперешкодний доступ — 162; не дозволяє рельєф місцевості — 4; необхідно облаштувати — 1; крім того, мають кнопку виклику — 259 приміщень.

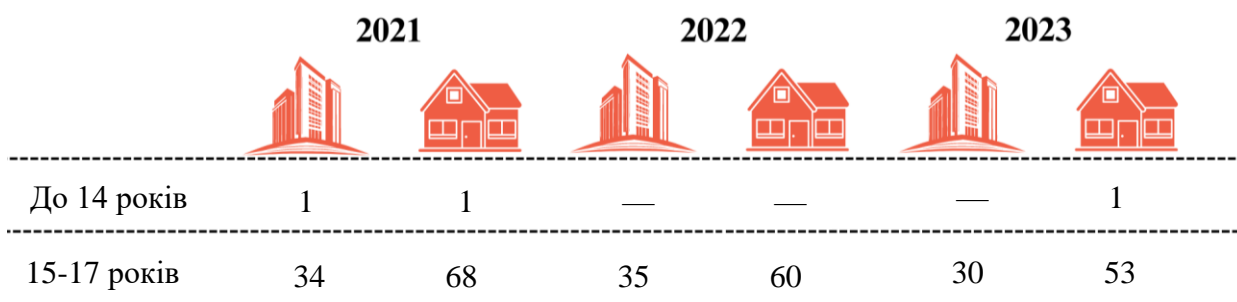
У закладах охорони здоров'я функціонують 143 ліфти, з них 75 — пасажирських, 68 — вантажних. Облаштовано поручнями 305 туалетних приміщень. Кількість табличок зі шрифтом Брайля — 840.

Відповідно до вимог Національної служби здоров'я України всі заклади провели технічне обстеження, що підтверджує доступність будівель і приміщень щодо безперешкодного доступу для осіб з інвалідністю та інших маломобільних груп населення.

Рисунок 4.4. Кількість хворих за окремими хворобами

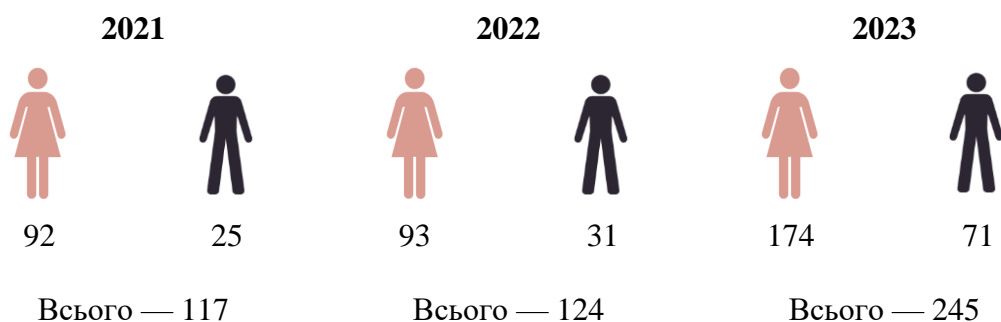
Інфографіка 4.2. Кількість пологів у дівчат, осіб

Коефіцієнт частоти абортів протягом 2022 року на 1 тис. жінок в області становив 4,87. Малоімовірним є те, що показники зменшуються через обізнаність, імовірно, це питання відсутності чоловіків у сільській місцевості у зв'язку з мобілізацією. Перехід до дистанційної та/або комбінованої освіти спричинив скорочення обсягу інформації про сексуальне та репродуктивне здоров'я, оскільки існують перешкоди в доступі до експертних консультацій і зв'язку з фахівцями. Унаслідок цього багато дівчат підліткового віку намагаються отримувати інформацію через соціальні мережі, де вона не завжди є релевантною. Дівчата-підлітки намагаються отримати ту інформацію, яка їм недоступна через відсутність статевої освіти та роботи в цьому напрямі в закладах освіти, небажання батьків обговорювати з дітьми цю проблематику.

Протягом 2021–2023 років збільшувалася кількість звернень до закладів охорони здоров'я щодо отримання медичної допомоги внаслідок вчинення домашнього насильства. Особливо помітним є збільшення таких звернень у 2023 році. У відсотковому співвідношенні кількість звернень жінок становить: у 2021 році — 79%, у 2022 році — 75%, у 2023 році — 71%. Зі збільшенням кількості звернень ми бачимо збільшення у відсотковому співвідношенні кількості звернень чоловіків щодо допомоги внаслідок вчинення домашнього насильства.

Інфографіка 4.3. Кількість звернень до закладів охорони здоров'я щодо отримання медичної допомоги внаслідок вчинення домашнього насильства

За оперативними даними, на січень 2024 року в Хмельницькій області по допомогу зверталися 128 осіб (цивільних чоловіків і жінок), які постраждали та отримали медичну допомогу від початку повномасштабного вторгнення рф.

Кількість працівників служб психологічного забезпечення в області, що пройшли навчання з надання психологічної підтримки населенню, зокрема жінкам, які постраждали від конфлікту, на січень 2024 року становить 1 606 медичних працівників з отриманням сертифіката MhGAP, з яких 720 лікарів (91%) та 886 медичних сестер (80%).

У грудні 2022 року Національна служба здоров'я України запустила курс «Моніторинг і ведення випадків сексуального та домашнього насильства у практиці лікарів первинної ланки». Курс дає змогу сімейним лікарям здобути базові знання про очевидні і неочевидні медичні та психологічні ознаки пережитого насильства, опанувати інструменти виявлення, підтримки та ведення таких випадків у первинній ланці медичної допомоги. Цей курс було створено як реакцію на виклики воєнного часу. У 2022 році 370 користувачів зареєструвалися на курс, 75 користувачів отримали сертифікат. Про результати проходження курсу у 2023 році інформації немає.

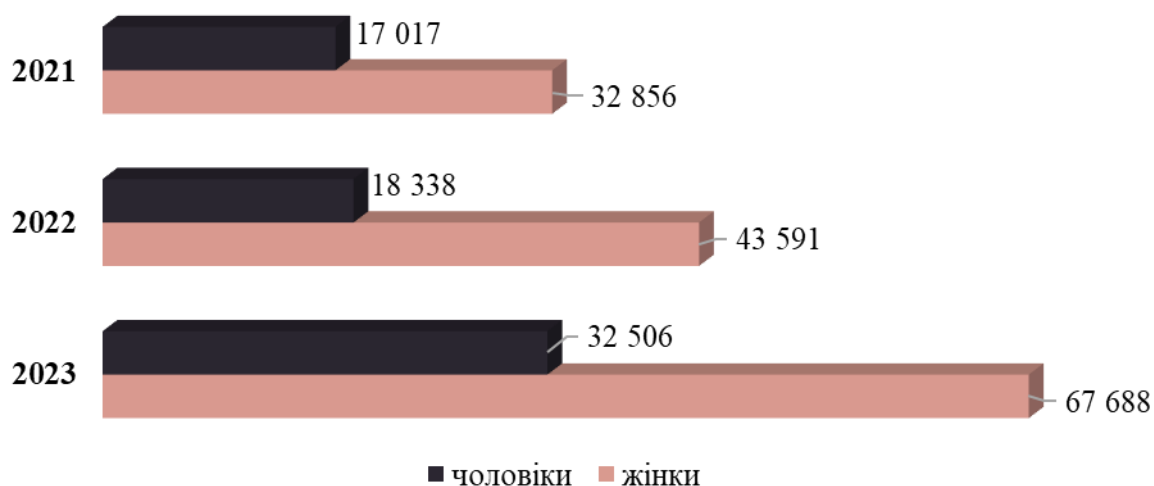
4.3. Соціальний захист

У Хмельницькій області функціонують 13 територіальних центрів соціального обслуговування (надання соціальних послуг), 41 центр надання соціальних послуг, 6 відділів з питань надання соціальних послуг та 5 центрів соціальних служб при комунальних установах відповідних територіальних рад.

Також в області є 9 реабілітаційних установ системи соціального захисту населення (центри комплексної реабілітації).

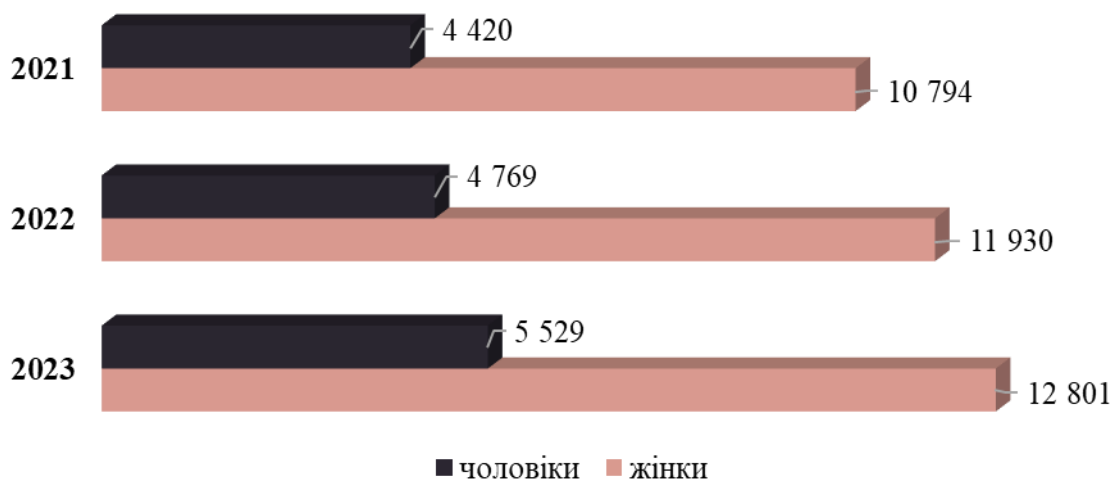
Фахівці із соціальної роботи надають соціальні послуги особам/сім'ям, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати. Загальна кількість фахівців із соціальної роботи у 2022 році становила 148 осіб та у 2023 році — 156 осіб. Протягом 2021–2023 років системно зростала кількість осіб, які отримували базові соціальні послуги. Причому кількість жінок, які отримують такі послуги, значно переважає кількість чоловіків (2021 рік — 66% жінок; 2022 рік — 70% жінок; 2023 рік — 68% жінок).

Рисунок 4.5. Кількість осіб, які отримували базові соціальні послуги

Базову послугу догляду вдома на безоплатній основі отримували 71% жінок у 2021 та 2022 роках, 70% у 2023 році.

Рисунок 4.6. Кількість осіб, які отримували базову послугу догляду вдома на безоплатній основі

5. ПРЕДСТАВНИЦТВО ЖІНОК І ЧОЛОВІКІВ НА РІВНІ УХВАЛЕННЯ РІШЕНЬ

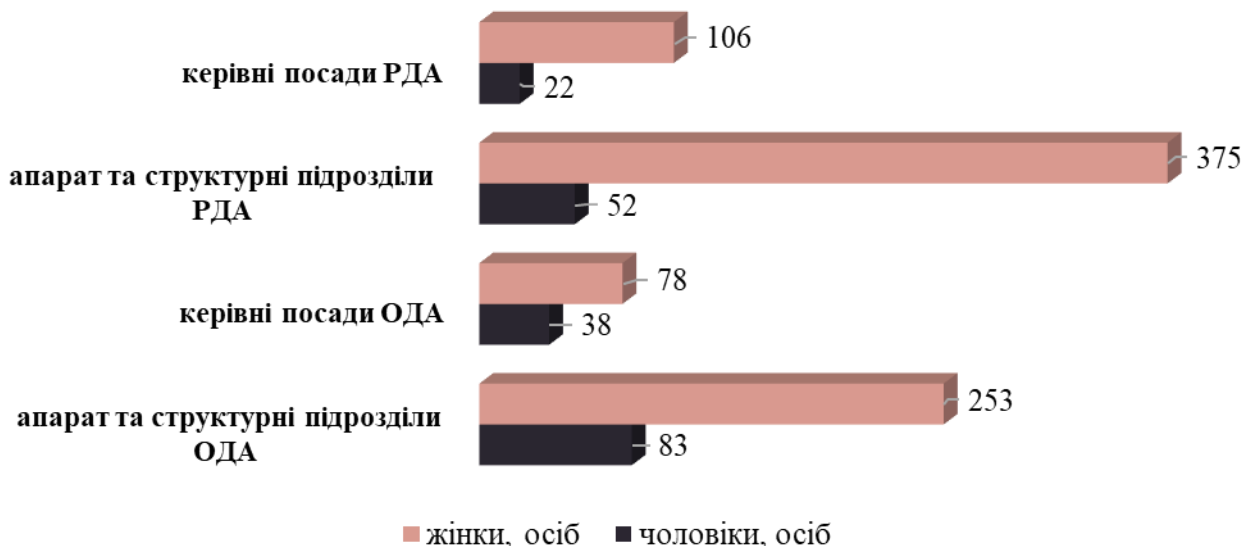
Важливу роль у формуванні гендерно чутливих політик відіграють жінки, що беруть участь в ухваленні рішень. На березень 2024 року керівництво Хмельницької ОВА складається із 7 осіб, 2 з яких жінки (заступниці голови ОВА). В області функціонують 10 районних і міських військових адміністрацій, усі з яких очолюють чоловіки.

На 1 січня 2022 року в апараті та структурних підрозділах Хмельницької обласної державної адміністрації працювало 336 державних службовців, з яких 83 чоловіки і 253 жінки. На керівних посадах — 38 чоловіків і 78 жінок. В апараті та структурних підрозділах районних державних адміністрацій Хмельницької області працювало 427 державних службовців, з яких 52 чоловіки і 375 жінок. На керівних посадах — 22 чоловіки і 106 жінок.

На 1 січня 2023 року в апараті та структурних підрозділах обласної державної адміністрації працювало 344 державних службовці, з яких 87 чоловіків і 257 жінок. На керівних посадах — 38 чоловіків і 88 жінок. В апараті та структурних підрозділах районних державних адміністрацій Хмельницької області працювало 428 державних службовців, з яких 53 чоловіки і 375 жінок. На керівних посадах — 26 чоловіків і 115 жінок.

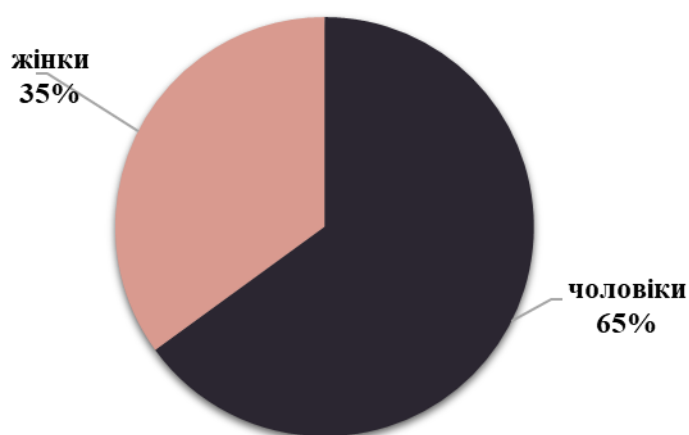
На 1 січня 2024 року в апараті та структурних підрозділах обласної державної адміністрації працювало 336 державних службовців, з яких 85 чоловіків і 251 жінка. На керівних посадах — 35 чоловіків і 90 жінок. В апараті та структурних підрозділах районних державних адміністрацій Хмельницької області працювало 408 державних службовців, з яких 58 чоловіків і 350 жінок. На керівних посадах — 29 чоловіків і 107 жінок.

Рисунок 5.1. Чисельність апарату та структурних підрозділів Хмельницької ОДА та районних державних адміністрацій у Хмельницькій області, 2021 рік

Станом на березень 2024 року керівництво Хмельницької обласної ради складається з 5 осіб, 3 з яких жінки (зокрема й голова обласної ради).

Рисунок 5.2. Склад Хмельницької обласної ради, за статтю

У межах місцевого самоврядування в Хмельницькій області функціонують 63 місцеві ради, з яких — 3 районні ради, 13 міських рад, 22 селищні та 24 сільські ради. У 60 об'єднаних територіальних громадах Хмельницької області головами обрано 9 жінок та 51 чоловіка.

Таблиця 5.1. Склад депутатів місцевих рад Хмельницької області, за статтю

Назва місцевої ради	Кількість депутатів, осіб		Кількість депутатів, що припинили повноваження достроково, осіб	
	жінки	чоловіки	жінки	чоловіки
Антонінська селищна рада	8	12	* ⁴	*
Берездівська сільська рада	10	12	*	*
Білогірська селищна рада	11	15	*	*
Війтовецька селищна рада	11	11	*	*
Віньковецька селищна рада	10	15	1	3
Вовковинецька селищна рада	7	14	*	*
Волочиська міська рада	10	19	*	*
Ганнопільська сільська рада	6	10	*	*
Гвардійська сільська рада	12	9	*	*
Городоцька міська рада	12	15	1	1
Грицівська селищна рада	9	13	—	—
Гуківська сільська рада	13	9	3	4
Гуменецька сільська рада	14	12	*	*
Деражнянська міська рада	8	18	*	*
Дунаєвецька міська рада	7	19	3	2
Жванецька сільська рада	8	14	*	*
Закупненська селищна рада	6	13	*	*
Заслучненська сільська рада	10	12	*	*
Зінківська сільська рада	12	10	*	*
Ізяславська міська рада	6	20	7	11
Кам'янець-Подільська міська рада	11	27	2	1
Кам'янець-Подільська районна рада	16	26	*	*

⁴ Інформації немає.

Китайгородська сільська рада	9	9	*	*
Красилівська міська рада	7	19	—	—
Крупецька сільська рада	12	9	1	—
Ленковецька сільська рада	9	12	1	—
Летичівська селищна рада	11	15	1	2
Лісогринівецька сільська рада	6	15	*	*
Маківська сільська рада	9	12	—	1
Меджибізька селищна рада	9	13	—	—
Миролюбненська сільська рада	7	15	*	*
Михайлюцька сільська рада	8	14	—	—
Наркевицька селищна рада	12	10	—	—
Нетішинська міська рада	11	15	1	1
Новодунаєвецька селищна рада	7	10	*	*
Новоушицька селищна рада	9	17	—	—
Орининська сільська рада	6	15	—	1
Плужненська сільська рада	9	10	2	1
Полонська міська рада	6	20	*	*
Поніківська селищна рада	12	10	*	*
Розсошанська сільська рада	10	12	*	*
Сатанівська селищна рада	8	15	—	—
Сахновецька сільська рада	*	*	*	*
Славутська міська рада	9	17	1	1
Слобідсько-Кульчієвецька сільська рада	3	21	1	2
Смотрицька селищна рада	8	14	*	*
Солобковецька сільська рада	*	*	*	*
Старокостянтинівська міська рада	11	23	—	—
Староостропільська сільська рада	6	14	*	*
Старосинявська селищна рада	7	19	—	2
Староушицька селищна рада	8	12	—	1
Судилківська сільська рада	11	10	*	*
Теофіпольська селищна рада	4	22	1	1
Улашанівська сільська рада	5	16	*	*
Хмельницька міська рада	14	22	*	*
Хмельницька районна рада	15	46	*	*
Чемеровецька селищна рада	6	19	1	3
Чорноострівська селищна рада	8	14	—	—
Шепетівська міська рада	14	20	1	—
Шепетівська районна рада	10	28	3	1
Щиборівська сільська рада	12	9	—	1
Ямпільська селищна рада	10	12	—	1
Ярмолинецька селищна рада	9	17	*	*

Рисунок 5.3. Склад місцевих рад Хмельницької області, за статтю

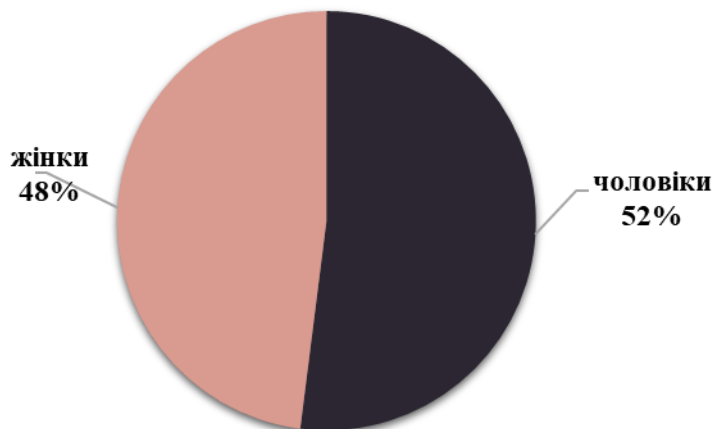

Рисунок 5.4. Склад районних рад Хмельницької області, за статтю

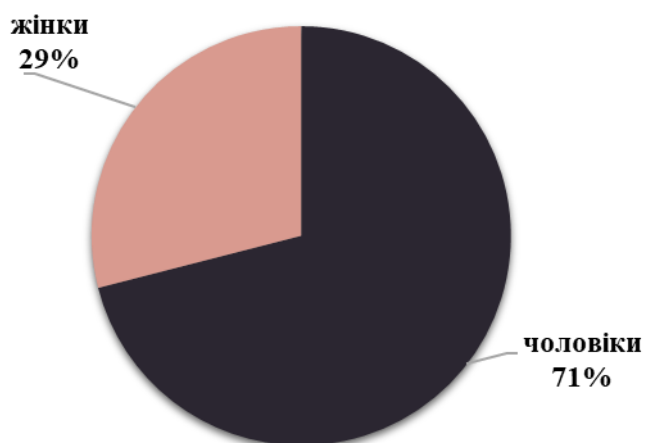

Рисунок 5.5. Склад міських рад Хмельницької області, за статтю

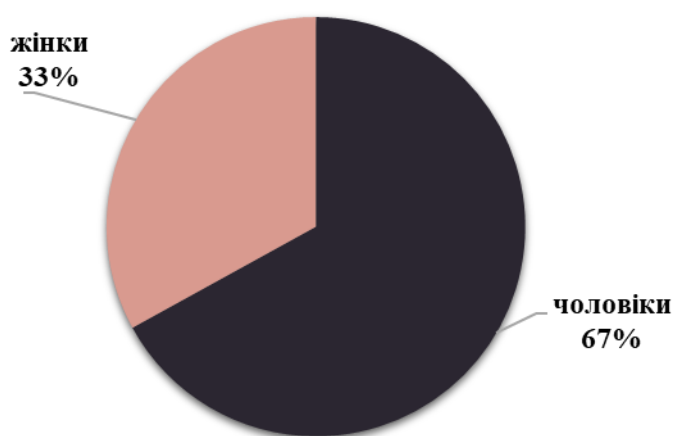

Рисунок 5.6. Склад селищних рад Хмельницької області, за статтю

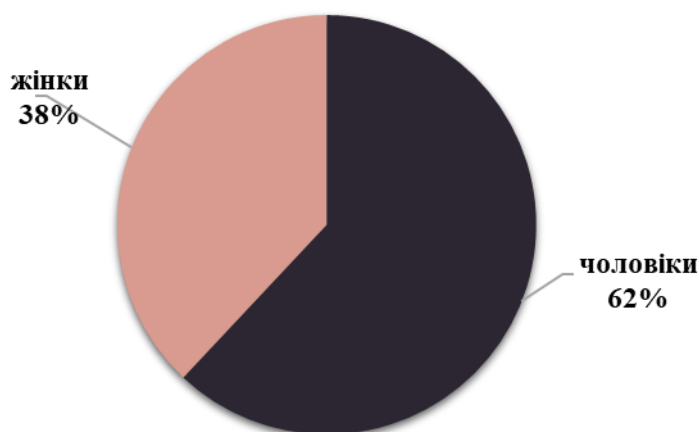
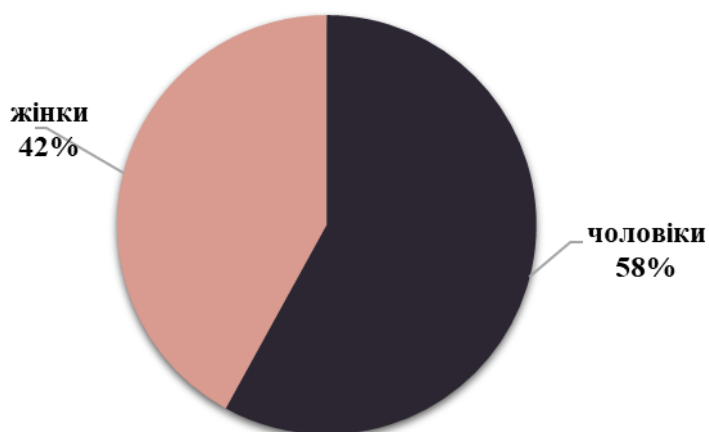

Рисунок 5.7. Склад сільських рад Хмельницької області, за статтю

У Хмельницькій обласній раді зареєстровано депутатську групу з гендерних питань «Рівні можливості», до якої входять 8 депутаток. Депутатські групи з гендерних питань також зареєстровано у 8 із 63 місцевих рад: Хмельницькій районній раді (8 осіб, 6 із яких жінки), Волочиській міській раді (3 депутатки), Городоцькій міській раді (4 депутатки), Кам'янець-Подільській міській раді (5 осіб, 4 з яких жінки), Нетішинській міській раді (4 депутатки), Шепетівській міській раді (14 депутаток), Віньковецькій селищній раді (10 депутаток), Чемеровецькій селищній раді (6 депутатів, 4 з яких жінки).

На території області протягом 2021–2023 років активно функціонували 6 громадських організацій та благодійних фондів, метою діяльності яких є захист прав жінок, захист від домашнього та/або гендерно зумовленого насильства (ГО «Подільський центр «Гендерна рада», «Тепло рідних сердець», «Рівність в дії», «Жіночий антикорупційний комітет», Коаліція «Хмельниччина 1325», Фундація «Калина», «Вільна» (дружній простір для жінок)).

6. ІНСТИТУЦІЙНЕ ТА РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ ЦІЛЕЙ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ

При Хмельницькій ОВА протягом 2021–2023 років функціонувала обласна Координаційна рада з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми в складі 22 членів, 15 із яких жінки. Головою цієї ради є заступник голови ОВА, що виконує функції радника з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі в Хмельницькій ОВА протягом 2021–2023 років.

З розпорядження голови обласної ради від 3 серпня 2021 року № 73/2021-к про розподіл обов'язків між головою обласної ради, першим заступником, заступником голови обласної ради, заступником керівника виконавчого апарату та керуючим справами виконавчого апарату обласної ради не впливає покладання обов'язків щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, запобігання та протидії насильству за ознакою статі на зазначених осіб. Також немає інформації про інституційне забезпечення обласної ради з питань гендерної рівності, зокрема про наявність уповноважених (радників) з гендерних питань.

В отриманих відповідях на запити від місцевих рад також не зафіксовано уповноважених (радників) з гендерних питань, крім Красилівської міської ради, де уповноваженою особою з гендерних питань визначено секретарку міської ради; Шепетівської міської ради, де відповідальною за напрямом гендерної рівності є завідувачка сектору у справах сім'ї та молоді відділу сім'ї, молоді та спорту; Волочиської міської ради, де відповідальними з питань запобігання та протидії домашньому насильству визначено низку посадових осіб.

Координаційні ради з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми створено у Волочиській, Кам'янець-Подільській, Красилівській, Полонській, Старокостянтинівській, Хмельницькій міських радах; Новодунаєвецькій, Сатанівській, Ярмолинецькій селищних радах; Китайгородській, Ленковецькій, Лісогринівській, Мироліубненській, Староостропільській сільських радах.

У зазначений період співпраця обласної державної адміністрації щодо програм захисту прав жінок, захисту від домашнього та/або гендерно зумовленого насильства провадилася в межах Програми гуманітарного реагування та запобігання ГНЗ UNFPA, яка реалізується Фондом ООН у галузі народонаселення; Проекту «Вистоїмо разом. Вдосконалення системи підтримки людей, які зазнали сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом» (втілює МБФ «Український Жіночий Фонд»). Фінансування програм захисту прав жінок, захисту від домашнього та/або гендерно зумовленого насильства в межах області здійснюється лише відповідними міжнародними фондами через неурядові громадські організації, з якими триває співпраця за різними напрямками.

Рішенням сесії Старокостянтинівської міської ради від 28 жовтня 2020 року затверджено Програму підтримки сімей на період до 2025 року, відповідно до якої проводяться заходи з питань забезпечення рівних прав та можливостей чоловіків і жінок, запобігання домашньому насильству, протидії торгівлі людьми. Реалізація програми передбачає таке фінансування: 2021 рік — 200 тис. грн, 2022 рік — 250 тис. грн, 2023 рік — 128 тис. грн.

Рішенням сесії Летичівської селищної ради від 10 листопада 2022 року ухвалено Комплексну соціальну програму підтримки сімей, забезпечення гендерної рівності жінок і чоловіків, підтримки бізнесу жінок — ВПО, які постраждали внаслідок воєнних дій, та жінок територіальної громади для економічної сталості і фінансової незалежності бюджету

Летичівської селищної територіальної громади на 2023–2024 роки з фінансуванням: 2023 рік — 100 тис. грн, 2024 рік — 100 тис. грн.

Славутська міська рада затвердила Програму соціально-психологічної реабілітації та адаптації молоді та сімей, які опинилися в складних життєвих обставинах та проживають на території Славутської міської територіальної громади, на 2021–2025 роки.

У Теофіпольській селищній раді 6 серпня 2021 року було затверджено Комплексну місцеву програму з питань сім'ї, гендерної рівності, демографічного розвитку, запобігання та протидії домашньому насильству та протидії торгівлі людьми в Теофіпольській селищній громаді на 2021–2023 роки.

Рішенням Віньковецької селищної ради від 23 червня 2021 року затверджено Комплексну соціальну програму підтримки сім'ї та дітей, забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків у Віньковецькій селищній раді на 2021–2025 роки.

ВИСНОВКИ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ

Основні проблеми

1. У сфері демографії регіону:

- відсутність статистичної інформації (як на рівні держави, так і області) за період повномасштабного вторгнення, а також гендерно маркованих показників у розрізі економічної діяльності, працівників медичної та освітньої сфер;
- посилення завантаженості жінок від початку повномасштабного вторгнення щодо обсягу неоплачуваної доглядової праці, одноосібного догляду за дітьми;
- примусове покладання ухвалення рішень у домогосподарствах на жінок на тлі конфлікту, зумовлене роз'єднанням сімей або овдовінням, що змушує жінок брати на себе відповідальність за ухвалення рішень як голів домогосподарств, зокрема стосовно роботи, оплати рахунків і піклування про сім'ю;
- неможливість фактичної реалізації належного догляду за дітьми та їх захисту для жінок, які працюють в органах публічної влади, органах поліції, ДСНС, ЗСУ тощо.

2. У сфері доступу до ухвалення рішень, обізнаності та залученості органів публічної влади до подолання проблем гендерної рівності:

- помітність гендерного дисбалансу у сфері доступу до ухвалення рішень та його поглиблення залежно від типу місцевості;
- фактична декларативність і формальність реалізації обласного плану дій щодо виконання резолюції Ради Безпеки ООН 1325 «Жінки, мир, безпека»;
- поверховість та недієвість інституційного й ресурсного забезпечення реалізації цілей гендерної рівності, зокрема, через відсутність фінансування програм і заходів підтримки осіб, що постраждали від гендерно зумовленого насильства, домашнього насильства, СНПК.

3. У сфері освіти:

- зменшення кількості закладів освіти в області;
- скорочення вчителів у школах, де переважно працюють жінки;
- недостатнє забезпечення закладів освіти укриттями, особливо в сільській місцевості;
- втрата якості освіти, що зумовлено онлайн-навчанням, періодичною відсутністю енергопостачання, зменшенням кількості педагогічних працівників.

4. У сфері охорони здоров'я:

- зменшення кількості медичних працівників у закладах охорони здоров'я, особливо в сільській місцевості, де проживає переважна кількість жінок, зокрема жінок пенсійного віку, на тлі загального збільшення кількості закладів охорони здоров'я в межах області;
- збільшення кількості звернень до закладів охорони здоров'я щодо отримання медичної допомоги внаслідок вчинення домашнього насильства;

- нерівність у доступності та якості послуг з охорони репродуктивного здоров'я, здоров'я матерів і новонароджених у сільській та міській місцевостях;
- відсутність системного інформування та роботи з підлітками щодо статевої освіти, гендерно зумовленого насильства;
- неактивність поширення інформації та надання послуг у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, особливо в сільських і віддалених районах, шляхом розбудови систем перенаправлення до фахівців, збільшення кількості клінічних психологів різної спеціалізації;
- відсутність програми роботи з постраждалими від СНПК, окрім роботи НГО.

5. У сфері фізичної (особистої) безпеки:

- незабезпеченість належною кількістю укриттів, зокрема, освітніх і медичних закладів;
- недостатня кількість укриттів із доступом для маломобільних груп населення, осіб з інвалідністю;
- неінклюзивність щодо доступу частини закладів освіти та охорони здоров'я;
- на тлі збільшення кількості випадків звернень про вчинення домашнього насильства та насильства за ознакою статі, торгівлі людьми фактична відсутність системності, дієвості та функціональності спеціалізованих служб підтримки осіб, що постраждали від гендерно зумовленого насильства, які діють у Хмельницькій області;
- повільне збільшення кількості осіб, що проходять навчання з надання психологічної підтримки населенню, зокрема жінкам, які постраждали від гендерно зумовленого насильства (також щодо гендерного розподілу таких осіб).

Основні рекомендації

1. У сфері демографії регіону:

- повернення на державному та регіональному рівнях до обов'язкового збору й оприлюднення статистичної інформації;
- впровадження досліджень щодо вдосконалення гендерно маркованих показників та інтерсекційного підходу до даних, зокрема, у розрізі ВПО та жінок, що самостійно виховують дітей і доглядають членів родини тощо;
- розробка законодавчих механізмів надання права вільного пересування жінкам, які перебувають на службі в органах поліції, ДСНС, ЗСУ та самостійно виховують дітей, зокрема за кордон у відпустку або з метою лікування.

2. У сфері доступу до ухвалення рішень, обізнаності та залученості органів публічної влади до подолання проблем гендерної рівності:

- розширення діалогу з громадським сектором щодо перегляду регіональних і місцевих програм подолання викликів гендерної нерівності, збільшення випадків домашнього насильства, ГЗН, СНПК;

- розробка нових програм подолання гендерної нерівності за участю громадського сектору (програми посилення видимості жінок у політиці та війську; зі створення реальних механізмів захисту потерпілих від домашнього насильства, ГЗН, СНПК; реінтеграції військовослужбовиць, що повернулися зі служби; психологічної, освітньої, фінансової підтримки сімей, де один із подружжя перебуває в лавах ЗСУ, отримав поранення або загинув під час виконання бойових завдань);
- повернення до фінансування заходів, передбачених програмами, що вже затверджені;
- скасування постанови Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 року № 69 щодо заборони перетину кордону жінкам — депутаткам місцевих рад;
- унормування процедури оформлення відряджень для депутатів і депутаток місцевих рад.

3. У сфері освіти:

- розробка та впровадження програм перекваліфікації та навчання вчителів, що були скорочені або звільнені у зв'язку зі зменшенням кількості закладів освіти;
- розробка та впровадження програм щодо визначення потреб хлопців і дівчат, чоловіків та жінок в умовах освітніх послуг (потреби інклюзії, безпеки, базові гігієнічні потреби);
- проведення аудиту безпеки територій освітніх закладів;
- напрацювання та реалізація безоплатних освітніх програм для вчителів, дітей та батьків щодо вдосконалення системи онлайн-навчання, підтримки психологічного клімату під час онлайн-навчання;
- системна робота із закладами шкільної освіти щодо впровадження програм із трудового навчання, які будуються за гендерно нейтральним підходом;
- поширення інформації про сексуальну освіту в закладах освіти як для педагогічних (науково-педагогічних) працівників, так і для учнів (студентів) у межах окремих просвітницьких проєктів і програм;
- робота з мінімізацією проявів сексизму у сфері освіти (розробка та впровадження відповідних курсів і програм).

4. У сфері охорони здоров'я:

- проведення досліджень щодо наслідків зменшення кількості медичних працівників у сільській місцевості для безпеки жінок та стану їх здоров'я;
- створення системи реабілітаційних центрів для військовослужбовців і військовослужбовиць та членів їхніх сімей, відкриття реабілітаційних відділень в ОТГ;
- запровадження роботи виїзних бригад, амбулаторій мобільної підтримки для військовослужбовців і військовослужбовиць та членів їхніх сімей;
- організація та забезпечення системних обстежень жінок, ухвалення програм таких обстежень з охопленням військовослужбовиць, ВПО, жінок, постраждалих від ГЗН та СНПК;

- розробка та ухвалення комплексної програми реабілітації та зниження рівня захворюваності серед жінок;
- розширення способів і методів взаємодії закладів охорони здоров'я, органів публічної влади, НГО щодо гарантування безпеки постраждалих від домашнього насильства, ГЗН, СНПК;
- поширення інформації та надання послуг у сфері психічного здоров'я та психосоціальної підтримки, особливо в сільських і віддалених районах, шляхом розбудови систем перенаправлення до фахівців, збільшення кількості клінічних психологів різної спеціалізації, розробки та фінансування відповідних програм для НГО;
- поглиблення роботи з постраждалими від СНПК на рівні взаємодії органів публічної влади та НГО.

5. У сфері фізичної (особистої) безпеки:

- проведення аудиту безпеки укриттів, зокрема через призму особистої безпеки для жінок, інклюзивності укриттів у межах населених пунктів;
- створення та фінансування «зеленої кімнати» для збирання й оцінювання фактичних даних;
- повернення до фінансування наявних притулків та інших спеціалізованих служб для осіб, які постраждали від насильства за ознакою статі та сексуального насильства, пов'язаного з конфліктом;
- розробка та впровадження програм реінтеграції постраждалих від домашнього насильства, ГЗН, СНПК;
- поглиблення співпраці НГО та Національної поліції щодо просвітницької роботи про ГЗН та СНПК, роботи з постраждалими від ГЗН та СНПК, роботи з кривдниками;
- посилення роботи з кривдниками;
- відновлення роботи обласного притулку для жінок, постраждалих від ГЗН.